

NAAR SCHOOL

waar elk kind welkom is

Inclusief onderwijs begint bij de scholen

VOS ABB
versterkt en verdiept
WWW.VOSABB.NL

Brugfunctionaris
in de praktijk

Artificial intelligence
in het onderwijs

gelijk- waardigheid

Op onze school is iedereen welkom.

Hoeveel we ook van elkaar verschillen, iedereen heeft recht op een gelijke behandeling, een gelijke stem en gelijke kansen.

Iedereen is evenveel waard.

vrijheid

Op onze school kun je jezelf zijn en je eigen stem laten horen.

Je leert zelfstandig en kritisch denken.

Je neemt verantwoordelijkheid en houdt rekening met de vrijheid van de ander.

ontmoeting

Op onze school leren we van verschillen.

We zijn nieuwsgierig naar het verhaal van de ander.

We dragen zorg voor elkaar en voor onze omgeving.

Op school ontmoet je de hele wereld.

Meer weten over openbaar onderwijs? Ga dan naar openbaaronderwijs.nu

Wij gaan naar school

Bij ons thu

Onze coverkids

**Betyah, Taco,
Siënna en Finn**

gaan naar school op openbare
basisschool De Toermalijn in Bavel.

DE PARELKLAS VAN DE TOERMALIJN IS EEN
SCHOOLVOORBEELD VAN INCLUSIEF ONDERWIJS.
U LEEST ER MEER OVER OP PAGINA 10.

COLOFON

Naar School is een uitgave van VOS/ABB, de vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen. (www.vosabb.nl). Het magazine verschijnt 5 x per jaar. Nr 40, december 2023

Redactie-adres

Houttuinlaan 8,
3447 GM Woerden
welkom@vosabb.nl,
0348 405 200.

Hoofdreductie

Martin van den Bogaerdt

Eindreductie

Lukas Spee

Aan dit nummer werkten mee

Hafida Amziab, Karin van Breugel, Ivo Israel, Ruud Jonkers, Rick Keus, Paul van der Klei, Sanne van der Most, José van Sneek

Foto omslag en pagina 3

Rick Keus

Drukwerk en verzending

BladNL, Utrecht

Vormgeving

Caro Grafico Grafisch
Ontwerp, Culemborg

Abonnementen

Leden van VOS/ABB ontvangen automatisch één gratis abonnement op Naar School. Dit geldt voor schoolbesturen én hun scholen. Bovenschoolse directies kunnen op aanvraag ook één gratis abonnement ontvangen.

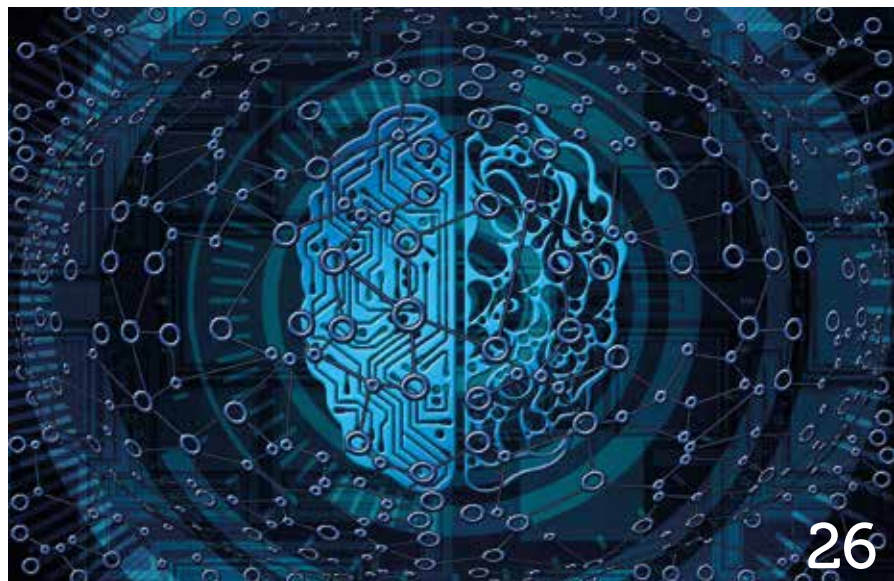
Voor meer informatie: www.vosabb.nl/abbonementen
Niet-leden kunnen een abonnement nemen voor € 32 per jaar (tarief 2023). Abonneren kan door een mailtje te sturen aan welkom@vosabb.nl.

Advertenties

Onderwijsmedia Utrecht,
contactpersoon
Kees Dehl,
sales@onderwijsmedia.nl
030 210 23 86

Het volgende nummer verschijnt in maart 2024.

In dit nummer

10 Trots

Op obs De Toermalijn in Bavel zitten leerlingen met een verstandelijke beperking gewoon in de reguliere klas. Daarnaast krijgen ze extra ondersteuning of hulp in de parelklas.

12 Brugfunctionaris

Een brugfunctionaris slaat de brug tussen school en gezin. Openbare scholen in Zaanstad en Groningen delen hun ervaringen.

18 Inclusiever onderwijs

De route naar inclusief onderwijs is voor iedere school en regio anders. Maar er valt veel van elkaar te leren, zegt medeoprichter Dolf van Veen van Platform Naar Inclusiever Onderwijs.

21 Positie schoolbesturen

De Onderwijsraad bracht in aanloop van de Tweede Kamerverkiezingen het advies Een duidelijke positie voor schoolbesturen uit. Twee VOS/ABB-leden reageren.

22 Week van Openbare Scholen

De Week van Openbare Scholen is in 2024 van 18 tot en met 22 maart. Doet u (weer) mee?

23 Burgerschaps-app

Obs De Toonladder in Zwolle deed mee met de pilot van Goedemorgen Junior, een nieuwe app voor het primair onderwijs.

24 Leeromgeving

Obs De Graswinkel in Weert is een van de ruim honderd basisscholen die werken met het concept Jeelo ('Je eigen leeromgeving').

26 AI in het onderwijs

De opkomst van AI heeft zowel voordelen als nadelen. In hoeverre zijn leerlingen en leerkrachten in staat om met deze uitdagingen om te gaan?

28 Schoolgebouw

Kindcentrum De Kei in Amersfoort is een fijne plek om te leren en te werken, vindt directeur Janine van der Pas.

30 Ledenservice

Van werving tot de inkoop van energie: als lid van VOS/ABB kunt u profiteren van allerlei ledenvoordeel.

28

23

18

EN VERDER

- 3 Wij gaan naar School**
Onze coverkids gaan naar school op obs De Toermalijn in Bavel.
- 6 Schoolnieuws** in het kort
- 9 Hans Teegelbeckers**
???
- 32 De Onderwijsjuristen** van VOS/ABB
Veelgestelde vragen en jurisprudentie
- 34 In de media**
Boeken en podcasts
- 35 Advies**
Aan de slag met strategisch personeelsbeleid

In verbinding met elkaar

We kunnen niet zonder verbinding met elkaar. In ons persoonlijke leven met onze naasten en vrienden, maar ook daarbuiten, op school bijvoorbeeld. Daar kan de brugfunctionaris helpen figuurlijk de brug te slaan tussen ouders, school en experts in de wijk. Wij gingen voor dit nummer van ons magazine kijken hoe ze dat doen bij Zaan Primair, de stichting voor openbaar basisonderwijs in Zaanstad. Brugfunctionaris Emine Önsoy van openbare basisschool De Gouw vertelt dat alles begint met aandacht en vertrouwen en ook hoe belangrijk het is om laagdrempelig benaderbaar te zijn. Zij en collega-brugfunctionaris Britta Mantel van openbare basisschool De Spiegel staan elke ochtend bij de ingang van hun school, zodat ouders hen makkelijk kunnen aanspreken. Op de pagina's 12 tot en met 17 kunt u lezen over de meerwaarde die brugfunctionarissen kunnen hebben.

Verbinding is ook een belangrijk punt in de beweging naar inclusiever onderwijs, die wij bij VOS/ABB vanuit de kernwaarden van de openbare scholen van harte ondersteunen. In de rubriek Trots vertelt leerkracht en begeleider Petra Leermakers van openbare basisschool De Toermalijn in het Brabantse dorp Bavel over de parelklas voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld vanwege een verstandelijke beperking. Deze leerlingen draaien zo veel mogelijk mee in de reguliere klas, maar kunnen in de parelklas rekenen op een extra steuntje in de rug. Op maat uiteraard, want de ene leerling heeft een steviger steuntje nodig dan de andere. De pagina's 10 en 11 gaan over dit mooie initiatief dat ervoor zorgt dat kinderen die soms sterk van elkaar verschillen in verbinding met elkaar blijven.

In dit nummer hebben we ook aandacht voor de Week van Openbare Scholen, die wij samen met de Vereniging Openbaar Onderwijs altijd in maart organiseren. Ook in de campagneweek staat verbinding centraal. Op het symposium waarmee we op 18 maart de week openen, willen we met u verkennen hoe we de kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting nóg steviger kunnen verankeren in beleid en curriculum Denk aan onderwerpen als wereldburgerschap, een inclusiever feesten- en/of vieringenbeleid, het inrichten van een stilte- of gebedsruimte of het vieren van seksuele diversiteit. Wilt u uw praktijkverhaal vertellen? Of kent u iemand die hierover graag zijn of haar ervaringen wil delen? Laat het ons weten! U kunt mailen naar e.habbenjansen@voo.nl en/of identiteit@vosabb.nl.

Martin van den Bogaerd
hoofdredacteur,
redactie@vosabb.nl

Schoolnieuws

Week van Openbare Scholen

In de week van 18 tot en met 22 maart vindt weer de landelijke Week van Openbare Scholen plaats. Dan zetten wij samen met de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) en openbare scholen in het hele land de kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting volop in de schijnwerpers.

Op de openingsdag, maandag 18 maart, is er een symposium. Daarop zullen we aan de hand van verhalen uit de praktijk van het openbaar onderwijs de vraag proberen te beantwoorden hoe we de kernwaarden nóg steviger kunnen verankeren in beleid en curriculum? Denk aan onderwerpen als wereldbur-

gerschap, een inclusiever feesten- en/of vieringenbeleid, het inrichten van een stilte- of gebedsruimte of het vieren van seksuele diversiteit op Paarse Vrijdag.

~~~~~  
Ga naar pagina 22 voor informatie over de Week van Openbare Scholen.



18-22 maart 2024

**week van  
openbare scholen**

waar verhalen samenkomen

## Mobieltjes verboden

Ook in het primair onderwijs zijn mobiele telefoons, tablets en smartwatches binnenkort niet meer toegestaan in de klas. Onderwijsminister Mariëlle Paul heeft hierover afspraken gemaakt met onder andere de PO-Raad.



Voor de zomervakantie werden al afspraken gemaakt met het voortgezet onderwijs over het verbannen van de mobiele telefoon uit de klas. De regel is daar dat mobieltjes alleen mogen worden gebruikt als ze nodig zijn voor de les of als leerlingen ervan afhankelijk zijn, bijvoorbeeld om medische redenen of vanwege een beperking. De minister is blij dat nu voor alle scholen in het funderend onderwijs is afgesproken dat mobieltjes in principe niet meer zijn toegestaan in de klas. 'Zo beschermen we de leerlingen, waarbij het mogelijk blijft om een mobieltje te gebruiken als dat écht nodig is. Geen mobieltje meer in de klas biedt duidelijkheid voor iedereen. We hebben in het voortgezet onderwijs gemerkt dat het snel went en rust geeft aan leerlingen en leraren.'

## Samenwerking met bibliotheken

Om het plezier in lezen bij kinderen te vergroten en daarmee hun leesvaardigheid te verbeteren, gaan bibliotheken intensiever samenwerken met scholen en de kinderopvang. Voor de komende drie jaar is daarvoor 74 miljoen euro beschikbaar.

Het ministerie van OCW meldt dat 1800 kinderdagverblijven en scholen in het primair onderwijs, vmbo en praktijkonderwijs voor het eerst kunnen gaan samenwerken met de bibliotheek. Daarnaast kunnen ruim 6000 kinderopvanglocaties en scholen hun bestaande samenwerking met de lokale bibliotheek verder uitbouwen. Zij krijgen (extra) ondersteuning van leesconsulenten. Die kunnen bijvoorbeeld leerlingen helpen bij het uitzoeken van een boek dat bij hen past, leesactiviteiten ondersteunen en met schoolteams kijken wat er nodig is om leerlingen sneller een boek te laten pakken. Ook kunnen ze ondersteuning geven als een school een leesplan wil opstellen en kunnen ze helpen bij het opbouwen of uitbreiden van een bibliotheekcollectie.



## Gezonde leefstijl hapert

**Het gaat niet goed met het bevorderen van een gezonde leefstijl bij leerlingen. Dat blijkt uit onderzoek naar de effectiviteit van het programma Gezonde School.**



Uit het onderzoek komt naar voren dat er een gebrek is aan ondersteuning door GGD's als gevolg van te weinig geld en menskracht. Ook ontbreekt het vaak aan coördinatie, afspraken over verantwoordelijkheden en goede communicatie. De onderzoekers adviseren om bij elke GGD 2,5 fte per 100 scholen beschikbaar te stellen voor het programma Gezonde School.

Bovendien zouden gemeenten

scholen moeten stimuleren tot gezondheidsbevordering, zodat de vrijblijvendheid daarvan afneemt. Ook is het belangrijk dat er meer structurele financiering voor komt.

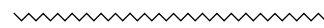
~~~~~  
Ga naar het onderzoek:

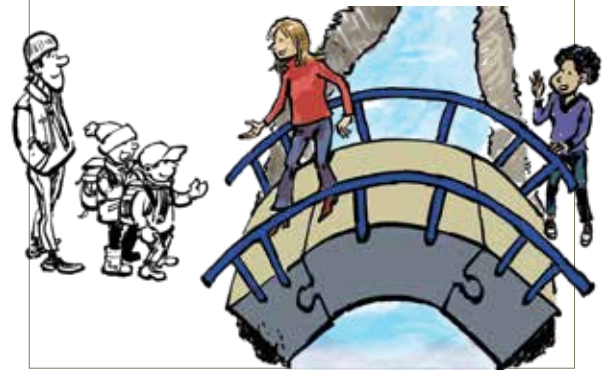
Subsidie brugfunctionaris

Vanaf januari kunnen scholen subsidie aanvragen voor een brugfunctionaris.

Op Prinsjesdag werd bekend dat er in 2024 een bedrag van 51,8 miljoen euro beschikbaar komt voor brugfunctionarissen. Deze functionarissen kunnen advies geven aan gezinnen met bijvoorbeeld financiële, opvoedings- of gezondheidsproblemen. Ook kunnen brugfunctionarissen intern begeleiders en leraren ontlasten op het gebied van armoedebestrijding.

Op pagina 12 t/m 17 staat een uitgebreid artikel over de meerwaarde van brugfunctionarissen.

Genoeg keuze

Ruim de helft van de ouders (57 procent) vindt dat er in de eigen woonplaats genoeg keuze is in het aanbod van basisscholen. Dat meldt Ouders & Onderwijs op basis van eigen onderzoek.

Een klein deel van de ouders (7 procent) wil in de eigen woonplaats meer openbare scholen, terwijl een nog kleiner deel (5 procent) vindt dat er meer scholen zouden moeten zijn die aansluiten op de eigen geloofsovertuiging. Uit het onderzoek komt ook naar voren dat voor de meeste ouders de afstand van huis naar school en de sfeer op school doorslaggevend zijn (geweest) in hun keuze.

~~~~~  
Lees het onderzoek:



## Meer geld op de plank

**In 2022 bedroeg het totaalbedrag aan (mogelijk) bovenmatige reserves in het primair en voortgezet onderwijs 1,62 miljard euro. Het positieve financiële resultaat kwam uit op 588 miljoen euro.**

De reserves en het positieve resultaat zijn volgens het ministerie van OCW grotendeels het gevolg van de 3 miljard euro die het funderend onderwijs in 2022 kreeg uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) in combinatie met het feit dat schoolbesturen mede door het lerarentekort niet alles daarvan konden besteden. In 2021 was dat ook het geval.

Schoolbesturen mochten het NPO-geld als een bestemmingsreserve opnemen in de jaarrekening om het tot en met het schooljaar 2024-2025 te besteden. Als deze bestemmingsreserves buiten beschouwing blijven, zijn de (mogelijk) bovenmatige reserves lager, namelijk 1,14 miljard euro.



## Duurzame inzetbaarheid in jaarverslag

**Een geactualiseerde notitie maakt inzichtelijk welke gevolgen verschillende regelingen op het gebied van duurzame inzetbaarheid hebben op de jaarverslaggeving.**

Actualisering was nodig vanwege wijzigingen in de onderwijs-cao's. In de notitie wordt stilgestaan bij een aantal aspecten die samenhangen met het vitaliteitspact en de regelingen voor duurzame inzetbaarheid, levensfasebewust personeelsbeleid

en werktijdvermindering voor senioren.

~~~~~  
Download de geactualiseerde notitie:

Armoederisico historisch laag

In 2022 was het aandeel kinderen met armoederisico met 5,2 procent historisch laag. Dat meldt het CBS.

Volgens het CBS maakten 165.000 kinderen deel uit van een gezin met armoederisico, 27.000 minder dan in het jaar ervoor. De daling hangt samen met de energietoeslag en andere inkomensondersteunende maatregelen. Als wordt gekeken naar de hele bevolking, dan liep 3,8 procent (637.000 mensen) risico op armoede. Dat is minder dan in 2021, toen nog 5,0 procent van de bevolking van een laag inkomen moest rondkomen, en het laagste percentage sinds de eerste inkomensmeting in 1977.

Niet vaperen!

Scholen kunnen een gratis lespakket tegen vaperen downloaden of een gratis gastles over vaperen aanvragen.

Het lespakket *Vaperen #jouwkeuze* is ontwikkeld door artsen van het Leids Universitair Medisch Centrum die zich grote zorgen maken over de populariteit van elektronische sigaretten. Ze wijzen op de gevaren van vaperen en gaan langs scholen om leerlingen te waarschuwen. Een op de vijf kinderen en jongeren in de leeftijd vanaf 12 jaar heeft het afgelopen jaar gevaperd, meldt het Trimbos Instituut. Leraren zien dat dit aantal in sommige klassen veel hoger ligt.

~~~~~  
Lespakket of gastles aanvragen:



## WereldBeterMakers ook in 2024

**Er komen nieuwe voorstellingen van de WereldBeterMakers. Deze gratis toegankelijke theatershow over wereldburgerschap is bedoeld voor leerlingen uit de groepen 4, 5 en 6 van de basisschool.**

De WereldBeterMakers is een initiatief van VOS/ABB, het jongereninitiatief HOPE XXL en theatermaker Jochem van Gelder. De show spreekt kinderen op een speelse manier aan op hun wereldburgerschap. De voorstelling is geheel gratis voor leerlingen en hun begeleiders. De school betaalt alleen het vervoer naar het theater. Eerder dit jaar zijn er in totaal dertien voorstellingen gegeven in Duiven, Tiel, Barendrecht en Leusden. Die werden bezocht door meer dan 2500 kinderen en kregen goede recensies. In het



nieuwe jaar volgen voorstellingen in de regio Gelderland-Zuid. Hoeveel dat er worden en in welke theaters deze voorstellingen zullen zijn, was op het moment van het drukken van dit magazine nog niet bekend.

~~~~~  
Geïnteresseerd om met uw leerlingen naar een van de voorstellingen te gaan? Houd onze website www.vosabb.nl, onze e-mailnieuwsbrieven en ons LinkedIn-account in de gaten!

Gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting

De uitslag van de Tweede Kamerverkiezing was dit keer vooral de inslag van een spreekwoordelijke bom. De politieke situatie waarin we nu zitten, maakt eens en te meer duidelijk hoe belangrijk het is dat we de kernwaarden van het openbaar onderwijs voor het voetlicht blijven brengen.

Gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting. Daarmee laten wij met de openbare scholen in heel Nederland zien waar het niet alleen in het onderwijs, maar in de hele samenleving om gaat. Dat de een niet belangrijker is dan de ander, dat iedereen in vrijheid mag zijn wie die is en dat we elkaar ontmoeten en met respect naar elkaars verhalen luisteren. Dat laatste – de ontmoeting en het luisteren naar elkaars verhalen – is uiteraard bedoeld om elkaar vast te houden, te steunen en er voor elkaar te zijn. Zonder verbinding loopt het mis. Vandaar ook onze slogan 'Openbare scholen – waar verhalen samenkomen'.

Rechtser dan ooit

Nu ik dit schrijf, vlak voordat dit nummer van magazine *Naar School* naar de drukker gaat, zijn de kruitdampen van de ingeslagen verkiezingsbom nog aan het optrekken. Ik hoor in de media de analisten over elkaar heen buitelen. Waar gaan we naartoe? In de scherpe zwavelachtige mist die over het politieke landschap hangt, kan niemand zien wat de toekomst ons gaat brengen. Wel is duidelijk dat ons land na de overwinning van de PVV rechtser is dan ooit. En dat terwijl

saamhorigheid en tolerantie juist zo belangrijk zijn in een wereld waarin polarisatie beangstigende vormen aanneemt. Wederzijds respect, naar elkaar luisteren en elkaar op basis van gelijkwaardigheid steunen, dat is wat wij nodig hebben.

Hoe gaan we met elkaar om?

We mogen wel stellen dat in het drastisch omgewoelde politieke landschap de uitdagingen voor het onderwijs nog groter zijn geworden dan ze al waren. En dan doel ik niet alleen op de uitdagingen waarmee we al lange tijd te kampen hebben, zoals het enorme leraarentekort dat de komende jaren nog groter zal worden, de werkdruk die nog altijd als erg hoog wordt ervaren, de onderwijskwaliteit die op diverse fronten te wensen overlaat, de bekostiging die veel meer een structureel karakter moet krijgen en last but not least het gebrekkige vertrouwen van de overheid in de schoolbesturen. Dat zijn natuurlijk allemaal buitengewoon belangrijke kwesties, maar veel fundamenteler is dat het nu gaat om de wijze waarop we met elkaar willen omgaan. Daarom blijf ik vanuit VOS/ABB benadrukken, nog harder dan ik altijd al deed, dat onze kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting van levensbelang zijn. Voor ons allemaal!

De kernwaarden **gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting** en de slogan '**Openbare scholen, waar verhalen samenkomen**' staan altijd centraal in de **Week van Openbare Scholen**. Dit keer vindt deze campagneweek plaats van 18 tot en met 22 maart. Meer weten? Ga naar www.openbaaronderwijs.nu.

HANS TEEGELBECKERS
directeur VOS/ABB

Trots

Er gebeurt in het onderwijs veel moois. In deze rubriek vertellen leden van VOS/ABB waar zij binnen hun school trots op zijn.

Parelklas is schoolvoorbeeld van **inclusief onderwijs**

TEKST: KARIN VAN BREUGEL

BEELD: RICK KEUS

Op openbare basisschool De Toermalijn in Bavel zitten leerlingen met een verstandelijke beperking gewoon in de reguliere klas. Voor extra ondersteuning of hulp gaan ze een deel van de dag naar de parelklas. Parelklas-leerkracht en intern begeleider Petra Leermakers is trots op haar leerlingen én op haar collega's die er met elkaar voor zorgen dat deze leerlingen iedere dag, daar waar het kan, meedoen in de reguliere groep.

De Toermalijn heeft sinds bijna tien jaar een parelklas. Over het ontstaan ervan zegt directeur Jory Vos: 'Destijds hadden we twee leerlingen met het syndroom van Down, die in de middenbouw tegen verschillende cognitieve en sociale problemen aanliepen. In de zoektocht naar een andere, passende onderwijsplek kwamen de ouders en de toenmalige IB'er in Tilburg bij een soortgelijke onderwijsvorm terecht. Zij werden daar erg enthousiast van. Zo is het balletje gaan rollen, met als resultaat dat wij op De Toermalijn zelf met een parelklas zijn gestart.'

INDIVIDUEEL DAGPROGRAMMA

De parelklas heeft gemiddeld twaalf leerlingen, variërend in de leeftijd van vier tot twaalf jaar. Zij hebben een verstandelijke beperking en daarnaast nog andere problematiek, bijvoorbeeld op het gebied van motoriek of spraak en taal. Leerkracht en IB'er Petra Leermakers schetst: 'Het gaat bijvoorbeeld om kinderen met het syndroom van Down of om kinderen die al op jonge leeftijd een enorme achterstand hebben opgelopen. Ook zijn er kinderen bij wie pas in de loop van de jaren duidelijk is geworden dat er sprake was van een verstandelijke beperking.'

Eigenlijk is parelklas een verwarrend woord, omdat de kinderen bijna nooit samen in deze klas zitten. Elke leerling zit gewoon in een reguliere klas. Leermakers: 'Op de momenten waarop dat niet lukt, komen ze naar de parelklas. De parelklas is dus aanvullend. Alle kinderen hebben een individueel dagprogramma. Sommige leerlingen zijn vrijwel de hele dag in de reguliere groep, anderen maken er alleen de sociale momenten mee, zoals de dagopening, buitenspe-len, muziekles, gymles en creatieve activiteiten.'

ZORGVULDIG

Bij het plaatsen van een kind in de parelklas gaat de school zeer zorgvuldig te werk. Leermakers: 'We heb-

Petra Leermakers

Ook Jory Vos, Suzanne Aarden en Anita de Bruijn zijn trots: 'Écht inclusief onderwijs'.

ben onder meer gesprekken met ouders, brengen de onderwijsbehoeften in kaart en kijken eventueel naar onderzoeksverslagen. Samen met de begeleider passend onderwijs van het samenwerkingsverband observeren we het kind in de huidige setting. Dat kan bijvoorbeeld een orthopedagogisch dagcentrum, een andere school of thuissituatie zijn. Op basis van al die informatie bepalen we of we het kind op onze school een passende plek kunnen bieden. Als wij inschatten dat een kind zich hier binnen zijn eigen mogelijkheden kan gaan ontwikkelen, durven wij de stap doorgaans wel aan.'

EIGEN LEERROUTE

Elke leerling van de parelklas volgt een eigen leerroute, afgestemd op wat het kind aankan. Dat is maatwerk. Voor het uitstippelen van de leerroute gebruikt de school de ZML-leerlijnen van de CED-Groep. Steeds wordt gekeken welk deel van het onderwijs het kind in de reguliere groep kan volgen. Soms is het nodig dat de onderwijsassistent of de zorgbegeleider met het kind meegaat. Leermakers: 'Die kan bijvoorbeeld wat 'ondertiteling' geven, af en toe even het tempo eruit halen of iets nog een keertje extra uitleggen. Er blijft altijd een leerkracht in de parelklas aanwezig, omdat er elk moment kinderen kunnen komen. De beide leerkrachten coördineren het onderwijs dat aan de leerlingen geboden wordt.'

Dat laatste is voor de rest van het team ongelofelijk belangrijk en fijn. Anita de Bruin, leerkracht en teamcoördinator, zegt hierover: 'Alle leerkrachten krijgen vanuit de parelklas handvatten hoe zij in hun eigen groep met deze leerlingen kunnen omgaan, bijvoorbeeld qua leerstof. Als ze ergens tegenaan lopen, kunnen ze altijd terecht bij Petra of haar collega-leerkracht Suzanne. Voor leerkrachten maakt dat een heel groot verschil, ze weten dat ze er nooit alleen voor staan. De lijntjes zijn kort en er is een grote mate van flexibiliteit. Als het nodig is, kunnen er direct aanpassingen worden gedaan in het onderwijs.'

ECHT INCLUSIEF

Directeur Vos besluit: 'Als ik kijk naar passend onderwijs, vind ik dat er wel heel makkelijk wordt gezegd: voor alle kinderen moet er een plek zijn in de reguliere klas. Maar als je 24 kinderen in de klas hebt, waarvan er drie ADHD hebben, twee dyslexie, eentje dyscalculie en ook nog een kind met een verstandelijke beperking, dan kun je dat natuurlijk nooit in je uppie rooien. Met de normale middelen voor passend onderwijs kun je niet organiseren dat er altijd iemand naast de leerkracht staat. Met de aanvullende middelen die wij krijgen, onder meer vanuit het samenwerkingsverband, lukt dat wel. Het is een unicum dat wij deze klas hebben, voor de kinderen is dit zo mooi. Dit is écht inclusief onderwijs!'

'Een unicum dat wij deze klas hebben'

Brugfunctionaris in de praktijk

Voor scholen kan het een ingewikkelde puzzel zijn om verbinding te leggen met ouders. Een onafhankelijk iemand kan in zo'n geval de brug slaan tussen school en gezin. Er zijn al verschillende scholen die zo'n brugfunctionaris hebben. Openbare scholen van de besturen Zaan Primair en Openbaar Onderwijs Groningen delen hun ervaringen. 'Ik heb nu zelf een veel scherper beeld van wat er leeft in de wijk.'

TEKST: KARIN VAN BREUGEL

Een brugfunctionaris ondersteunt gezinnen die bijvoorbeeld financiële, opvoedings- of gezondheidsproblemen hebben, ontlast collega's en draagt bij aan de betrokkenheid van ouders. Niet voor niets stelt de overheid ruim 51 miljoen euro beschikbaar voor meer brugfunctionarissen in het primair en voortgezet onderwijs. ▶▶

ZAA NSTAD

Al zeven jaar ervaring

In de gemeente Zaanstad zijn brugfunctionarissen al jarenlang een bekend fenomeen. De directeuren en de brugfunctionarissen van de openbare basisscholen De Gouw en De Spiegel duiden de betekenis ervan.

De brugfunctionaris deed zo'n zeven jaar geleden zijn intrede in Zaanstad. Adriënne Frans, directeur van obs De Gouw in de wijk Poelenburg in Zaandam, vertelt: 'De toenmalige bestuurder van Zaan Primair, Niko Persoon, had in Gent kennisgemaakt met het fenomeen brugfunctionaris. Poelenburg is een zogenoemde aandachtswijk en Nico zag kansen om de brugfunctionaris te koppelen aan de programmalijnen van het gemeentelijke beleid. Dat idee vond al snel bijval bij de nieuwe burgemeester Jan Hamming, met als resultaat dat zes scholen een brugfunctionaris kregen. Niet alleen scholen van Zaan Primair, maar ook een aantal scholen van een collega-bestuur, Agora, waarmee we heel goed samenwerken.'

GESTAPELDE PROBLEMATIEK

Marian Kuiper, directeur van obs De Spiegel in de wijk Peldersveld: 'Er is in deze wijk sprake van een complexe, gestapelde problematiek. Dan hebben we het onder meer over armoede, huiselijk geweld, een grote werkloosheid, taalproblematiek en migratieproblematiek. Sinds de brugfunctionaris zich voor de ouders van onze school inzet, heb

ik zelf een veel scherper beeld van wat er daadwerkelijk leeft in de wijk. Er zijn maar weinig ouders die geen contact met haar hebben.'

Britta Mantel is de brugfunctionaris in kwestie. Zij vult aan: 'In het verleden ervaren ouders vaak hoge drempels om naar de leerkracht of instanties te gaan, bijvoorbeeld vanwege de taal, schaamte, onzekerheid of wantrouwen. Tegelijkertijd vonden ook leerkrachten het nogal eens lastig om met ouders in gesprek te gaan.'

ONAFHANKELIJKE ROL

Met de komst van de brugfunctionaris is er iemand die de brug slaat tussen ouders, school en instellingen en experts in de wijk. De brugfunctionaris richt zich op individuele ouders, maar organiseert bijvoorbeeld ook groepsactiviteiten. Over dat

eerste zegt Emine Önsoy, brugfunctionaris op De Gouw: 'Ik vind het belangrijk om laagdrempelig benaderbaar te zijn. Daarom sta ik elke ochtend bij het hek, zodat ouders mij makkelijk kunnen aanspreken. Ook heb ik een werktelefoon, waarop zij mij altijd kunnen appen

of bellen. De ouders die analfabeet zijn, sturen vaak liever een gesproken bericht.'

Ook Mantel is elke ochtend bij het hek te vinden. Wat haar betreft zijn die momenten onmisbaar om relevante signalen op te vangen. Zij legt uit: 'Op het moment dat ik een moeder 's ochtends een paar keer ongelooflijk onrustig en gehaast aan zie komen, vraag ik de derde keer: 'Goh, gaat het goed met je? Als er iets is, laat het me weten.' Het kan zomaar zijn dat die moeder de dag erna vraagt of ze even met me kan praten, omdat ze het 's ochtends eigenlijk thuis niet goed voor elkaar krijgt. Dan kunnen we het gezin bijvoorbeeld in contact brengen met het schoolmaatschappelijk werk.'

Directeur Frans voegt daaraan toe: 'De brugfunctionaris zorgt dus voor de brug, maar als er bijvoorbeeld een doorverwijzing nodig is, loopt dat altijd via de IB'er. De brugfunctionaris is onderdeel van ons team, maar heeft een onafhankelijke, neutrale positie.'

'Er zijn maar weinig ouders die geen contact met haar hebben'

GROEPSACTIVITEITEN

Beide brugfunctionarissen organiseren ook veel groepsactiviteiten, zoals ouderavonden, themaochtenden, een koffie-inloop en ouderontbijtjes per groep. Önsoy: 'Vaak organiseer ik zulke bijeenkomsten

met het sociaal wijkteam of het jeugdteam, en soms schuift een andere expert aan. Zo was er laatst een kinderfysiotherapeut, die ook actief is in onze school. De thema's bepaal ik zelf of haal ik op bij de ouders. Wat vinden zij belangrijk om met elkaar te bespreken? Voor mij zijn die bijeenkomsten waardevol, omdat ik hoor wat er speelt en leeft. Dat voedt mij.'

Frans vult aan: 'De activiteiten hebben altijd een tweeledig doel. Ze zijn bedoeld om ouders te informeren, maar dragen ook bij aan ontmoeting en onderling contact tussen ouders. Wij zijn een school met ruim dertig nationaliteiten en dat contact is er niet altijd van nature. Voorheen waren de teamleden en ik heel druk bezig om ouders te werven voor dit soort groepsactiviteiten, vaak met matig succes. Nu Emine dit oppakt, ontlast zij de collega's en zit de ouderkamer vol.'

'Ik vind het belangrijk dat ouders weten dat ik naast hen sta'

SCHAKEL

De brugfunctionaris is ook de schakel tussen ouders en leerkrachten. Önsoy: 'Ouders vinden het soms lastig om met de leerkracht in gesprek te gaan. Wij kunnen ze daar een beetje in coachen. Dan bespreken we bijvoorbeeld met de ouders hoe zij het gesprek kunnen aanpakken of schrijven we samen de punten op waarover ze willen praten.' Mantel vult aan: 'Als de ouders dat willen, kan ik eventueel ook bij zo'n gesprek aanwezig zijn. Niet om inhoudelijk mee te praten, maar om vertrouwen te geven. Ik vind het belangrijk dat ouders weten dat ik naast hen sta.' Het ongemak of de schroom om over bepaalde zaken te spreken, kan ook bij leerkrachten spelen, zeker als het over wat meer precieze onderwerpen gaat. 'Op dat vlak kan ik met de collega's meedenken: probeer het eens via die kant, denk hier eens aan, noem maar op', aldus Mantel.

ouders

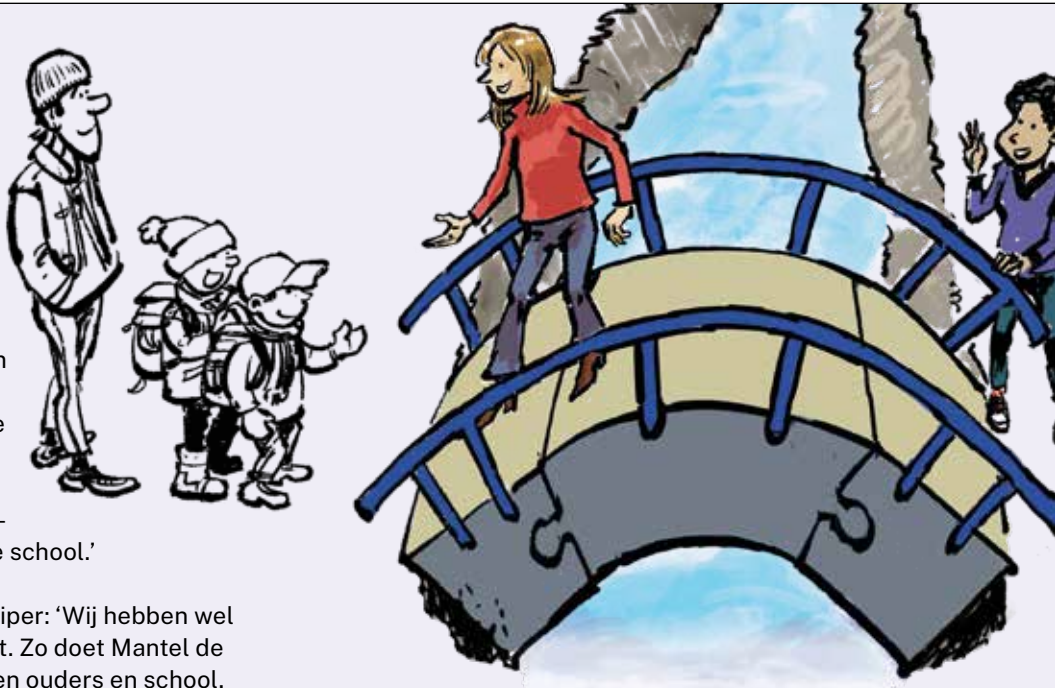
Kuiper en Frans zien dat de brugfunctionaris het team en henzelf ontlast. De rol wordt op beide scholen wel iets anders ingevuld. De directeur en de brugfunctionaris van

Tien tips

De tips van Adriëne Frans, Britta Mantel, Emine Önsoy en Marian Kuiper voor scholen die de brugfunctie willen invullen:

1. Analyseer de schoolpopulatie. Kijk niet alleen naar leerlingenaantallen, maar vooral ook naar het aantal gezinnen en de gezinssamenstelling. Stem de invulling van de brugfunctie af op wat ouders nodig hebben.
2. Stem de invulling van de brugfunctie óók af op wat het team nodig heeft.
3. De focus van de brugfunctionaris ligt steeds op het gezamenlijke belang van ouders en school: een positieve ontwikkeling van het kind.
4. Zorg dat de brugfunctionaris zich kan richten op zaken die bijdragen aan het primaire proces.
5. Zet de brugfunctionaris doelgericht in en bescherm hem of haar tegen ruis van buitenaf.
6. Het opbouwen van de brugfunctie kost minimaal een jaar. Investeer in contact, aandacht en het opbouwen van vertrouwen.
7. De brugfunctionaris is oordeelloos.
8. De brugfunctionaris moet onafhankelijk kunnen opereren ten opzichte van andere functies binnen de school en draagt bij aan de doelstellingen van de school.
9. De brugfunctionaris moet (laag-drempelig) beschikbaar zijn. Zorg voor minimaal vier dagen aanwezigheid op school.
10. Een hbo-invulling van de brugfunctie verdient de voorkeur.

De Gouw komen beiden uit het sociaal-cultureel werk en opbouwwerk. Frans: 'Wij denken op eenzelfde manier over het benaderen en in hun kracht zetten van ouders. Daarom is het voor ons niet zo nodig om strak omliggende afspraken te maken over wie nou precies wat doet. Dat loopt vanzelf. Ik weet wat een opbouwwerker kan betekenen en eigenlijk is de brugfunctionaris de opbouwwerker van de school.'

Op De Spiegel ligt dat iets anders. Kuiper: 'Wij hebben wel heel duidelijk afgestemd wie wat doet. Zo doet Mantel de intakes. Zij is het eerste contact tussen ouders en school. Omdat ik in het dagelijkse contact met ouders bepaalde taken afstoot, moet ik er extra alert op zijn dat ik wel voeling met ze houd. Ik wil niet alleen de gesprekken voeren die niet leuk zijn.'

Over dat laatste zegt Önsoy: 'Als brugfunctionaris nemen we ouders heel serieus. Als we bepaalde negatieve signalen opvangen, gaan we direct in gesprek. Zo proberen we te voorkomen dat dingen een eigen leven gaan leiden, onnodig groot worden of escaleren. We zeggen het ook altijd tegen ouders: hoe moeilijk je vraag of opmerking ook is, kom naar ons toe, dat waarderen we juist enorm. Dat werkt!'

KWALITEITEN

Het is duidelijk dat de brugfunctionaris een spin in het web is, die moeiteloos lijntjes legt en verbindt. Wat moet je zoal in huis hebben om deze rol goed in te vullen? Mantel: 'Om te beginnen moet je de sociale kaart van buiten kennen en communicatief vaardig zijn. Ook moet je analytisch zijn, omdat je voortdurend bezig bent om signalen op te vangen, bij elkaar te brengen en te vertalen in acties. Wat ik misschien nog wel het belangrijkste vind: je moet empa-

thisch zijn en oordeelloos werken.'

'Dat klopt', zegt Önsoy. 'Je moet elk mens met respect behandelen en luisteren naar wat hij of zij te vertellen heeft. Of iemand nou hoogopgeleid is of analfabeet. Cultuursensitief werken is ook belangrijk. Mensen moeten voelen dat je er echt voor hen bent. Als dat gevoel er is, komt de rest vanzelf. Alles begint met aandacht en vertrouwen.'

'De brugfunctionaris is de opbouwwerker van de school'

Subsidieregeling

Op Prinsjesdag maakte het demissionaire kabinet bekend dat er in 2024 een bedrag van 51,8 miljoen euro beschikbaar komt voor brugfunctionarissen.

Scholen kunnen vanaf 1 januari 2024 een subsidie aanvragen om een brugfunctionaris in dienst te nemen. Dat zou scholen voldoende tijd moeten geven om hun formatieplannen voor schooljaar 2024-2025 hierop af te stemmen.

Meer weten over de brugfunctionaris? Kijk op www.rijksoverheid.nl/brugfunctionaris.

De waarde van de brugfunctionaris wordt ook door andere partners in Zaandam onderkend. Frans: 'Emine wordt vaak gevraagd om aan te schuiven bij allerlei overleggen of initiatieven in onze stad. Het is mijn rol als directeur om haar tijd te bewaken. Alle uitnodigingen bekijken en beoordelen we samen. Elke keer is de afweging: wat draagt dit bij aan het primaire onderwijsproces op onze school? Worden onze leerlingen en ouders hier beter van? Als dat niet het geval is, gaan we er niet op in.' ◀

GRONINGEN

Brugfunctie met drie pijlers

Openbaar Onderwijs Groningen heeft dankzij de samenwerking met de gemeente Groningen en de Gelijke Kansen Alliantie een flink aantal brugfunctionarissen. Drie ervan werken in het voortgezet onderwijs. Een van hen is Nicole Houkes. Zij werkt als brugfunctionaris op het Kamerlingh Onnes, waar ze ook docent Frans en mentor is. Zij vertelt over de drie pijlers van haar werk als brugfunctionaris: preventie, signalering en concrete ondersteuning.

'Het primair en voortgezet onderwijs zijn echt anders. Dat zie je ook terug in de manier waarop brugfunctionarissen werken. In het PO zijn ouders dagelijks op school, wat het contact met hen vergemakkelijkt. Op een VO-school heb je dat niet. Daar komt bij dat de leerlingen uit verschillende wijken en gemeenten komen, met alle gevolgen van dien. Met een minimuminkomen krijg je in de ene gemeente bijvoorbeeld wel een laptop voor je kind, in de andere gemeente niet.'

'In het VO richten de brugfunctionarissen zich met name op gezinnen die financiële ondersteuning nodig hebben. Bijvoorbeeld voor de aanschaf van een fiets of laptop, of voor de kosten van vervoer of een schoolreisje. Onze eerste prioriteit is om ervoor te zorgen dat leerlingen overal aan mee kunnen doen, dat er geen financiële belemmeringen zijn. Elke brugfunctionaris krijgt de ruimte om eigen accenten te leggen, passend bij de populatie van de school. Op onze school kiezen we ervoor dat ik me richt op mentoren, leerlingen en ouders. Het is voor een school moeilijk te achterhalen welke ouders financiële ondersteuning nodig hebben. Mentoren kunnen een goede rol spelen in het signaleren van armoede, ze zijn mijn oren en ogen in de school. Ze kunnen bijvoorbeeld de cursus 'Armoede dichtbij' volgen. Ook richt ik me op leerlingen. Zo doen we mee aan de Week van het geld, waarin leerlingen gastlessen krijgen die zijn gericht op schuldenpreventie.'

'Ruim een kwart van onze leerlingen komt uit een gezin met een minimuminkomen. In potentie zou ik voor al die ouders iets kunnen betekenen. Gelukkig word ik in mijn rol als brugfunctionaris steeds bekender en krijg ik steeds meer aanvragen voor van alles en nog wat. Ik probeer

zo zichtbaar mogelijk te zijn. Zo introduceren mentoren mij aan het begin van het jaar bij de ouders en schrijf ik zelf maandelijks iets in het ouderbulletin, bijvoorbeeld over de Actie Pepernoot, gratis sporten of gratis reizen. Soms zoeken ouders naar aanleiding van zo'n berichtje contact met mij. Het

'Elke brugfunctionaris krijgt ruimte om eigen accenten te leggen'

gebeurt ook regelmatig dat de mentor een signaal opvangt, bijvoorbeeld van een leerling die geen geld heeft voor een dure grafische rekenmachine. Dan vraagt de mentor aan de ouders of ik contact met ze mag opnemen. Ook via brugfunctionarissen van basisscholen kom ik met ouders in contact. Als een brugfunctionaris een leerling begeleidt die naar onze school komt, vindt een overdracht plaats. In sommige gevallen is er echt sprake van een warme overdracht en plannen we een gezamenlijk gesprek met de ouders.' ◀

‘Inclusief onderwijs begint bij de scholen’

De route naar inclusief onderwijs is voor iedere school en regio anders, maar er valt veel van elkaar te leren. Dolf van Veen is een van de drijvende krachten achter het mede door VOS/ABB geïnitieerde Platform Naar Inclusiever Onderwijs. ‘Het belangrijkste is dat je begint. Als je wacht op ideale randvoorwaarden start je nooit.’

TEKST: JONGEREN INC

BEELD: PAUL VAN DER KLEI EN STOCK

‘**W**e zijn nu zo ver dat het streven naar inclusief onderwijs niet meer afhangt van bevlogen schoolleiders, maar breder wordt gedragen. Er is iets in beweging gebracht’, zegt Van Veen, hoofd van het Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (NCOJ), bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Nottingham en medeoprichter van het Platform Naar Inclusiever Onderwijs. ‘Vijf jaar geleden hadden we veertig inclusieve scholen in beeld, nu zijn dat er 550, circa 7 procent van alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs in Nederland.’

Het platform bestaat uit scholen, samenwerkingsverbanden en landelijke organisaties op het gebied van onderwijs, zorg en jeugd, en speelt een centrale rol in de ontwikkeling

Dolf van Veen: ‘Binnen de scholen moet het gebeuren’ (foto: Paul van der Klei)

naar inclusief onderwijs. De afgelopen jaren zijn er tal van activiteiten ondernomen. Zo is er in binnen- en buitenland kennis en ervaring verzameld, zijn er congressen en studiereizen georganiseerd, werkgroepen opgezet, instrumenten ontwikkeld en diverse samenwerkingsverbanden ondersteund. In februari 2023 vond de Week van het Inclusief Onderwijs plaats. De webinars werden door duizend mensen gevolgd. Het plan is dit event jaarlijks te herhalen. Het jaarcongres in juni telde 700 deelnemers. Van Veen: ‘Steeds meer schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en overheden sluiten zich aan of vragen het platform om informatie of advies. Een geweldige ontwikkeling.’

ONDERZOEK EN ONDERSTEUNING

Met steun van het programma Jongeren INC van FNO (fonds voor mensen in kwetsbare situaties) is de afgelopen jaren onderzoek gedaan om in kaart te brengen hoe scholen in Nederland inclusief onderwijs vormgeven. Van Veen: ‘We wisten maar weinig over inclusief onderwijs in Nederland. We wisten wel dat er onderwijsinstellingen zijn die een inclusieve school willen zijn voor alle kinderen in de buurt, ook voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften

en leerlingen die intensieve ondersteuning nodig hebben. Maar we wisten niet welke scholen dat precies zijn, wat ze precies doen, wat hun leerervaringen en successen zijn, welke belemmeringen ze tegenkomen en wat deze scholen verder kan helpen in hun ontwikkeling. Ons onderzoek onder scholen voor regulier basisonderwijs en voortgezet onderwijs heeft een schat aan informatie opgeleverd. Die gaan we gebruiken om onze ondersteunende activiteiten verder vorm en inhoud te geven.'

'Er is iets in beweging gebracht'

Drie jaar geleden is er, ook met steun van Jongeren INC, een ondersteuningsprogramma voor inclusief onderwijs van start gegaan. De zes deelnemende samenwerkingsverbanden in het primair onderwijs en de drie deelnemende samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs vormen samen een leernetwerk. Van Veen: 'De verschillen tussen regio's en scholen zijn groot. Is het een stedelijke of een plattelandsregio? Zijn er veel scholen voor speciaal onderwijs in de regio of juist niet? Zijn er aansprekende voorbeelden van inclusieve scholen? Heeft het samenwerkingsverband al veel kennis en ervaring opgebouwd of gaat het om een beginnende ontwikkeling? De gekozen routes en aanpakken hangen af van wat er in een regio of bij scholen nodig is.'

Het ondersteuningsprogramma leverde niet alleen inzicht op in de variatie in aanpakken, maar ook in de werkzame bestanddelen ervan en in de randvoorwaarden voor schoolontwikkeling en opschaling van initiatieven. 'Het leernetwerk levert input voor de verdere ontwikkeling en ondersteuning van samenwerkingsverbanden, scholen en hun partners. Bij scholen betreft dat bijvoorbeeld schoolontwikkeling en leiderschap, klassenmanagement, de inzet van klassenassistenten en professionalisering. Bij samenwerkingsverbanden gaat het bijvoorbeeld om de concretisering van de toekomstagenda, draagvlakontwikkeling en de keuze en fasering van activiteiten.'

'Ons onderzoek heeft een schat aan informatie opgeleverd'

Een aandachtspunt is volgens Van Veen de samenwerking met gemeenten op het gebied van onder meer huisvesting, vervoer en jeugdhulp. 'Wij hebben een bestuurlijke handreiking gemaakt voor een productief samenspel van gemeenten en samenwerkingsverbanden rond de ontwikkelagenda inclusief onderwijs.'

SCHOOLONTWIKKELING

Binnen het Platform Naar Inclusiever Onderwijs staat de ondersteuning van schoolontwikkeling centraal. 'Binnen de scholen moet het gebeuren', benadrukt Van Veen. 'Alles begint met een visie op inclusief onderwijs en waar het voor staat: onderwijs voor iedereen; toegankelijke scholen waarin iedereen kan participeren en resultaten kan boeken.'

Bij de uitwerking van ontwikkelingsplannen wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van het betreffende team en de beschikbaarheid van ondersteuning, binnen de school, het samenwerkingsverband, het speciaal onderwijs en/of de (jeugd)zorg. Ook wordt planmatig aan

professionalisering gewerkt. Waar nodig en mogelijk worden aanpassingen doorgevoerd in de organisatie en het gebouw om een inclusieve leeromgeving te creëren. Het platform biedt een overzicht van instrumenten en aanpakken die het werken aan inclusiever onderwijs ondersteunen en de goede randvoorwaarden die nodig zijn om hiermee aan de slag te gaan. De ervaringen van scholen worden gedeeld op conferenties en studiedagen. Als scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten tegen belemmeringen aanlopen, worden die gemeld bij het ministerie van het OCW, met het verzoek daar wat aan te doen.

‘Op die manier willen we het proces naar inclusiever onderwijs in Nederland versnellen’, vertelt Van Veen. ‘Maar we bieden zeker geen blauwdrukken. Er zijn adviesbureaus die hoogglansschema’s en inclusieladders presenteren, maar die doen vaak geen recht aan de lokale en regionale context en aan de ambities en mogelijkheden van scholen. Het werken aan inclusief onderwijs is een proces dat van onderop vorm en inhoud moet krijgen.’

DOELSTELLING VOOR 2035

Het Nederlandse onderwijs moet uiterlijk in 2035 inclusief zijn, heeft de overheid bepaald. De werkagenda daarvoor wordt momenteel door de betrokken partijen verder uitgewerkt. Hoopgevend, vindt Van Veen. Hij kijkt uit naar stimuleringsbeleid en ruimte voor scholen en samenwerkingsverbanden om hieraan te werken. ‘Er moeten nog veel belemmeringen uit de weg worden geruimd. Zo is er op reguliere scholen meer expertise nodig op het gebied van speciale onderwijszorg en de jeugdzorg. Ook moet het inspectiekader voor intensieve samenwerking en integratie van speciaal en regulier onderwijs worden aangepast. En ook de financiering moet nog worden geregeld. Want als een leerling met intensieve ondersteuningsbehoeften van speciaal naar regulier onderwijs gaat, komt het hogere budget pas beschikbaar bij een toelaatbaarheidsverklaring voor gespecialiseerd onderwijs.’

In de overgang naar inclusief onderwijs moeten de scholen voor speciaal onderwijs een belangrijke rol spelen, zegt van Veen. ‘Ervaringen in het buitenland laten zien

‘Alles begint met een visie op inclusief onderwijs en waar het voor staat’

dat het niet volstaat om expertise over te planten naar het regulier onderwijs. Die expertise moet ook effectief worden ingezet. Dit vraagt voorbereiding, samenwerking en andere werkvormen, zoals co-teaching en samenwerking met klassenassistenten. Het is van groot belang om het gespecialiseerd onderwijs mee te nemen in deze ontwikkeling en natuurlijk ook de leerlingen zelf, hun ouders en leerkrachten. De randvoorwaarden moeten aansluiten bij de specifieke context, zodat ze gaan werken.’

HERBERGZAME SCHOLEN

Het werken aan inclusief onderwijs gaat volgens Van Veen overigens verder dan het inbedden van speciale onderwijszorg in scholen voor regulier basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Het platform besteedt ook veel aandacht aan inclusieve scholenbouw en aanpassing van bestaande bouw. Het ontwerpen van herbergzame scholen heeft bovendien een directe verbinding met het achterstanden- en kansenbeleid, de inzet van jeugdhulp/-zorg en het nadenken over co-locatie van voorzieningen en multifunctionele gebouwen. Het raakt ook de inrichting van het voortgezet onderwijs in schoolsoorten en de vroege selectie van leerlingen. Er moet nog veel gebeuren om inclusief onderwijs in Nederland te realiseren. Maar Van Veen is optimistisch. ‘Veel scholen, samenwerkingsverbanden, gemeenten en partners laten zien dat er al goede ontwikkelsporen zijn gevonden. Er worden goede resultaten geboekt. Wij blijven als platform de uitwisseling van leerervaringen bevorderen en blijven initiatieven ondernemen om het werkveld te ondersteunen op weg naar inclusiever onderwijs. Het belangrijkste is dat je begint. Als je wacht op ideale randvoorwaarden start je nooit.’

Dit interview komt uit het in november verschenen manifest Voor ons, met ons van Jongeren INC.

Info

Meer weten over het platform Naar Inclusiever Onderwijs? Kijk op naarinclusieveronderwijs.nl

Rol van schoolbesturen serieus nemen

De Onderwijsraad gaf in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen een duidelijke boodschap af voor de volgende kabinetsperiode: de overheid moet consistent sturen, het onderwijs zoveel mogelijk structureel bekostigen en de rol van de schoolbesturen serieus nemen.

TEKST: MARTIN VAN DEN BOGAERDT BEELD: RUUD JONKERS E.A.

Kiki Huijnen, bestuursvoorzitter van onderwijsstichting Movare in Zuid-Limburg, is blij met de oproep die de Onderwijsraad doet in het advies *Een duidelijke positie voor schoolbesturen*. 'De overheid is nu niet consistent over onze rol. Aan de ene kant krijgen wij autonomie, maar aan de andere kant wil de overheid alles controleren. Dat duidt op een gebrek aan vertrouwen. Je ziet nu zelfs dat de overheid de schoolbesturen passeert door scholen direct te financieren. Maar wij moeten wel verantwoording blijven afleggen over wat de scholen met het geld doen.'

Kiki Huijnen: '99 van de 100 bestuurders doen het wel goed.'

gelijk structureel moet worden gefinancierd, dat er een duidelijke positie voor de schoolbesturen moet zijn en dat de overheid ons serieus moet nemen.'

WEDERZIJDIG VERTROUWEN

Huijnen wijst erop dat de trend van recentralisatie die de overheid de laatste tijd heeft ingezet, lijkt te zijn voortgekomen uit incidentenpolitiek. 'Als er iets misgaat, wordt dat direct breed uitgemeten. Je ziet dat de schoolbestuurder moet opstappen. Terecht natuurlijk, maar dat mag natuurlijk niet betekenen dat je als overheid geen vertrouwen meer hebt in 99 van de 100 bestuurders die het wel goed doen. We moeten elkaars rollen en verantwoordelijkheden respecteren. Dus de overheid moet op ons kunnen vertrouwen, en wij op de overheid.'

'Samen de juiste balans zoeken'

Haar collega Robert Smid, directeur-bestuurder van de Intergemeentelijke Stichting Openbaar Basisonderwijs (ISOB) in Noord-Holland (Castricum en omgeving), denkt er ook zo over. Hij wijst daarnaast op het gebrek aan structurele bekostiging. 'Kijk naar de miljarden van het Nationaal Programma Onderwijs. Fantastisch natuurlijk, daar zijn wij dankbaar voor, maar het is incidenteel geld. Dus ik kan daar niet structureel personeel mee inzetten. Dat geldt ook voor de subsidies voor het verbeteren van de basisvaardigheden. Ook mooi dat daar geld voor is, maar dat wordt op een nogal lukrake manier verdeeld. De werkdrumiddelen gingen nota bene rechtstreeks naar de scholen. Als werkgevers werden wij buitenspel gezet. Dat is natuurlijk onacceptabel. Het is goed dat de Onderwijsraad nu heel duidelijk zegt dat het onderwijs zo veel mo-

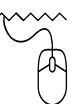
Robert Smid: 'Weer beleid maken op basis van vertrouwen.'
(foto: Ruud Jonkers)

Smid ziet in het advies van de Onderwijsraad een poging om de recentralisatie een halt toe te roepen. 'We moeten samen de juiste balans zoeken, daar gaat het volgens mij om. Dus ervoor waken dat de zeggenschap van de besturen wordt verlegd, bijvoorbeeld naar bovenbestuurlijke constructies. Dan zijn de regio en sturing aan alle kanten zoek. Het belangrijkste is evenwel dat de overheid weer beleid moet maken op basis van vertrouwen. Het is mooi dat de Onderwijsraad dat ook vindt en hiermee een duidelijke boodschap afgeeft voor de komende kabinetsperiode.' ◀

Meer weten:

Het advies *Een duidelijk positie voor schoolbesturen* staat op de website van de Onderwijsraad.

WEEK VAN OPENBARE SCHOLEN

gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting

Elk jaar organiseren VOS/ABB en de Vereniging Openbaar Onderwijs (VVO) de Week van Openbare Scholen. In 2024 is de campagneweek van 18 tot en met 22 maart. Doet u (weer) mee?

TEKST: MARTIN VAN DEN BOGAERDT

In de Week van Openbare Scholen staan de kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting en de slogan 'openbare scholen – waar verhalen samenkomen' centraal. Deze kernwaarden en de slogan geven de basis van het actief pluriforme karakter van de openbare scholen weer. Dit karakter is in de wet vastgelegd en komt tot uiting in het feit dat in het openbaar onderwijs iedereen op basis van wederzijds respect kan zijn wie die is.

Zo verbreedt de openbare school de horizon van elke leerling. Ook is de openbare school bij uitstek een democratische oefenplaats, waar kinderen leren over zichzelf en over andersdenkenden. Natuurlijk komt het actief pluriforme karakter elke dag op allerlei manieren tot uiting, maar tijdens de jaarlijkse campagneweek in maart zetten wij er graag met u en met scholen in het hele land de schijnwerpers nog eens extra op.

Traditie

De campagneweek mogen we ondertussen wel een traditie noemen: in 2012 zijn wij ermee begonnen. We spraken toen nog van de School!Week. Met de naam 'Week van Openbare Scholen' maken we duidelijker dat het echt de week is waarin de openbare scholen laten zien waar zij voor staan. Openbaar onderwijs is van en voor iedereen, vandaar de kernwaarden gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting en de slogan 'Waar verhalen samenkomen'.

18-22 maart 2024

week van
openbare scholen
waar verhalen samenkomen

GOOD PRACTICES

De week begint dit keer met een inspirerend symposium op maandag 18 maart in Eenhoorn Meeting Center in Amersfoort. Op dit symposium zullen de kernwaarden in de praktijk centraal staan. Wat zijn good practices? Waar kan het soms schuren? Hoe kunnen we de kernwaarden van het openbaar onderwijs nóg steviger verankeren in beleid en curriculum? Denk aan onderwerpen als wereldburgerschap, een inclusiever feesten- en vieringenbeleid, het inrichten van een stilte- of gebedsruimte of het vieren van seksuele diversiteit op Paarse Vrijdag.

Welke onderwerpen allemaal aan bod zullen komen, hangt af van de bijdragen van enthousiaste mensen uit het openbaar onderwijs. Wij zijn nog op zoek naar met name schoolbestuurders en -directeuren die op het symposium positieve praktijkverhalen met ons willen delen. Wilt u uw verhaal vertellen of kent u iemand die graag zijn of haar ervaringen zou willen delen met collega's uit het openbaar onderwijs? Laat het ons weten! U kunt mailen naar e.habbenjansen@voo.nl en/of identiteit@vosabb.nl.

Het symposium op maandag 18 maart begint om 13.30 uur en duurt tot circa 17.00 uur. Aansluitend is er gelegenheid om onder het genot van een hapje en een drankje elkaar te ontmoeten en na te praten over wat er zoal aan good practices voorbij is gekomen. ◀

Meer weten

Op het online portaal www.openbaaronderwijs.nu vindt u meer informatie over het symposium. Daar vindt u ook de online aanmeldmogelijkheid.

Elke dag iets doen aan burgerschap, op een laagdrempelige manier die aansluit bij de actualiteit en de belevingswereld van leerlingen. Dat kan met de nieuwe burgerschaps-app Goedemorgen Junior van uitgever Creathlon. Op een aantal basisscholen, waaronder De Toonladder in Zwolle, liep een succesvolle pilot.

TEKST EN BEELD: SANNE VAN DER MOST

Goedemorgen Junior: 10 minuten burgerschap per dag

Henriëke Preuter: 'Wat leerlingen door Goedemorgen Junior doen is zo waardevol.'

‘Een burgerschaps-app voor het voortgezet onderwijs hadden we al ontwikkeld’, zegt Melissa Bakker van Creathlon. ‘Maar leerlingen in groep 7 en 8 denken ook al na over de wereld om hen heen. Ze leggen verbanden en ontwikkelen een eigen mening.’ Daarom wil ook het primair onderwijs aan de slag met burgerschap, maar men weet vaak niet precies hoe. En soms is het te druk voor nieuwe dingen. ‘In april dit jaar zijn wij daarom gestart met een pilot voor het primair onderwijs’, zegt Bakker. ‘Fijn aan de app is dat je aan tien minuten per dag genoeg hebt. Het kan gewoon tussen de andere lessen door.’

ACTUELE ONDERWERPEN

Goedemorgen Junior leert kinderen aan de hand van actuele onderwerpen een eigen mening te vormen, om te gaan met andere meningen, naar elkaar te luisteren en met elkaar in gesprek te gaan. Ook leren ze oog te hebben voor verschillen en een open houding te ontwikkelen. De app gaat in op domeinen zoals wereldburgerschap, natuur en milieu, politiek en democratie. Iedere week is er een ander actueel thema.

‘Kinderen staan meer open voor elkaar’

‘Recent uiteraard de Israël-Palestina-oorlog’, zegt Bakker. ‘Dan gaat de les over hulporganisaties. Hulpverleners lopen zelf gevaar, terwijl ze anderen helpen. Dat kan natuurlijk niet. Er zijn regels waar landen zich aan moeten houden

in een oorlog: het internationaal humanitair oorlogsrecht. In een video zien leerlingen welke regels er nog meer zijn tijdens een oorlog. En dan gaan ze met elkaar in gesprek: welke regel vind jij belangrijk en waarom?’

TANDJE ERBIJ

Heel wat scholen hebben zich voor de pilot aangemeld. Zo’n 180 leerkrachten hebben de app uitgetest en de reacties zijn positief. Henriëke Preuter, leerkracht van groep 8 bij openbare basisschool De Toonladder in Zwolle: ‘Een tijdje terug hadden we bezoek van de inspectie. Daar kwam uit naar voren dat we niet genoeg deden met burgerschap. Vooral in de klas kon er wel een tandje bij.’ Toen Preuter hoorde over de pilot van Goedemorgen Junior, heeft ze haar groep daarom meteen aangemeld. ‘Op school moet al veel en alles kost veel voorbereidingstijd. Dat is bij Goedemorgen Junior anders. Daar is de voorbereiding voor je gedaan. De onderwerpen sluiten ook echt aan bij de leerlingen én de actualiteit.’

NIEUWE LEVENSERVARING

Zo ontstaan mooie dingen. Preuter: ‘Onze leerlingenpopulatie is heel divers. Dankzij Goedemorgen Junior staan kinderen meer open voor elkaar en leren ze elkaar beter kennen. Ze gaan al snel de diepte in en praten met elkaar op een manier waarop ze dat niet eerder deden.’ De leerlingen zijn ook enthousiast over de lessen. ‘Juf, dit soort gesprekken hadden we veel eerder met elkaar moeten voeren’, zei een van hen laatst tegen Preuter. ‘Natuurlijk zijn we ook bezig met macro-thema’s als staatsinrichting en politiek’, zegt Preuter. ‘Dat hoort bij burgerschap. Maar wat ze door Goedemorgen Junior doen is zo waardevol. Daarmee doen ze echt een beetje nieuwe levenservaring op. ◀

Met **Jeelo** heb je zelf de regie in handen

Basisscholen die graag zelf de regie over hun onderwijsaanbod willen, kunnen het concept 'Je eigen leeromgeving' (Jeelo) goed gebruiken. Een van de ruim honderd scholen die met Jeelo werken, is openbare basisschool De Graswinkel in Weert.

TEKST: MARTIN VAN DEN BOGAERDT

BEELD: JEELO EN OBS DE GRASWINKEL

In de Noord-Limburgse plaats ligt midden in de wijk Graswinkel de gelijknamige openbare basisschool van Eduquaat. Deze samenwerkingsstichting met zeven basisscholen met in totaal bijna duizend leerlingen in Weert, Altweeterheide en Stramproy meldt op haar website expliciet uit te gaan van het totale kind. Het onderwijs richt zich niet alleen op cognitieve ontwikkeling, maar nadrukkelijk ook op creativiteit, samenwerking, burgerschap, communicatie, kritisch denken en karaktervorming. Directeur Vivian Berden vertelt dat dit heel duidelijk tot uiting komt op De Graswinkel, waar een kleine driehonderd leerlingen met elkaar en vanuit eigenaarschap kansrijk en betekenisvol leren. 'Onze school komt met vlag en wimpel door de onderwijsinspectie. Wij zien dat als een erkenning voor ons onderwijs en onze onderscheidende kracht.'

SOCIALE INNOVATIE

Onderdeel van die onderscheidende kracht is dat De Graswinkel een Jeelo-school is. Jeelo staat voor 'Je eigen leeromgeving' en is in 2008 begonnen als een sociale innovatie, die past in de beweging dat mensen en dus ook scholen op een positieve wijze het heft weer in eigen hand nemen. Jeelo is niet een educatieve uitgeverij, zoals nog wel eens wordt gedacht, maar een onderwijscommunity die zich voortdurend inzet om het basisonderwijs te verbeteren. Scholen en schoolbesturen maken deel uit van die community, maar ook professionals op het gebied van educatie en ICT én leerlingen. Samen ontwikkelen zij content die niet voor jaren vastligt, maar zich ontwikkelt al naar gelang de behoeften die er bij de deelnemers zijn.

ZELFBEWUST LEREN

Berden: 'Wij gaan uit van de kwaliteiten van kinderen en stimuleren hen in een kansrijke omgeving om actief betrokken te zijn bij hun eigen leren. Want kinderen zijn tegenwoordig heel zelfbewust. Ze willen graag zelf de

regie houden. Bovendien beklijft de lesstof veel beter als ze zelf kunnen ontdekken.' De directeur legt uit dat door de samenhang in de leerstof en de betrokkenheid van de maatschappij bij het leren, leerlingen verbanden leggen tussen wat ze zien

Heel verfrissend

In 2015 vertelde directeur Bert Becker in ons magazine hoe openbare basisschool De Rietgors in het Gelderse dorp Leuvenheim zich met Jeelo van andere scholen onderscheidt. 'Ouders weten dat ze bij ons projectmatig onderwijs kunnen verwachten, waarmee we de omgeving in de school halen. Jeelo is heel verfrissend. Ik krijg van iedereen terug dat ze er heel enthousiast over zijn. Groot voordeel van Jeelo is dat het de betrokkenheid van iedereen vergroot. Doordat leerlingen er thuis ook mee bezig zijn, worden ouders nieuwsgierig.' Becker vertelde ook over de meerwaarde die de Jeelo-community kan bieden door de uitwisseling van ideeën en ervaringen.

U kunt het verhaal uit 2015 teruglezen:

Vivian Berden: 'De lesstof beklift veel beter.'

en leren op school en de wereld om hen heen. Telkens op een hoger niveau en met een bredere scope. 'Als je dit doordacht doet, heb je een minder overladen curriculum. Hierdoor heb je meer tijd voor begeleiding en ontwikkelingsgericht werken.'

'Kinderen willen graag zelf de regie houden.'

TALENTEN BENUTTEN

Dat De Graswinkel een Jeelo-school is, houdt ook in dat de kinderen schoolbreed, dus van groep 1 tot en met groep 8, samenwerken aan maatschappelijk relevante projecten. Omdat deze projecten (in totaal twaalf per twee jaar) schoolbreed worden opgepakt, bewegen alle kinderen vrij door de school. Ze leren niet in vakken, maar gaan samen aan de slag en benutten daarbij elkaars talenten. Zo leren ze leren. 'Elk kind ontwikkelt zich op zijn eigen manier in zijn eigen tempo. Jeelo-scholen werken met ontwikkelingslijnen en leerroutes op maat binnen een allesomvattende online leeromgeving. Ouders kunnen via een inlog meekijken en de leerresultaten volgen. Als Jeelo-school zijn wij sterk in het zorgen voor elkaar. Het is heerlijk om al die bevlogen betrokkenheid te zien en te voelen!'

Jeelo brengt kinderen de maatschappij in en de maatschappij de klas in.

Het begon bij Invitare

Jeelo is in 2008 ontstaan vanuit de gedachte dat de schooldeuren open moeten: de kinderen de maatschappij in en de maatschappij de klas in. Twee basisscholen van Stichting Invitare Openbaar Onderwijs, Hartenaas in Grave en 't Startblok in Cuijk, waren de eerste die dit omarmden. Inmiddels is Jeelo een onderwijscommunity van 112 scholen met in totaal meer dan 20.000 leerlingen.

Jeelo omschrijft zichzelf als een sociale innovatie die past in de maatschappelijke beweging waarin mensen het heft weer in eigen handen nemen. Scholen kunnen volgens de Jeelo-community heel goed zelf bepalen wat ze nodig hebben voor goed onderwijs. Het is niet de bedoeling om zo veel mogelijk boekjes of andere educatieve content te verkopen, maar om scholen vanuit de community-gedachte te ondersteunen bij het continu verbeteren van hun onderwijs. Flexibiliteit, vertrouwen en individuele kwaliteiten staan daarbij centraal. De ideeën komen nadrukkelijk van onderop, dus van de mensen in de community zelf. Dat zijn schoolleiders en leerkrachten, maar zeer zeker ook leerlingen. Jeelo wil hun steeds meer regie geven, waarbij de focus ligt op de vraag wat zij elkaar kunnen leren. Wat ook belangrijk is: de community heeft geen commercieel oogmerk. Scholen kunnen het beschikbare lesmateriaal gebruiken zoals zij dat zelf willen en kunnen ook content toevoegen binnen hun eigen digitale leeromgeving. Aan Jeelo liggen drie pijlers ten grondslag: samen leven, samen werken en zelfstandig leren. In die drie pijlers zit volgens Jeelo alles wat leerlingen nodig hebben als voorbereiding op de toekomst.

Meer weten?
Ga naar jeelo.nl.

Is het onderwijs klaar voor AI?

Leerlingen hebben ChatGPT ontdekt als een handig hulpmiddel bij het maken van huiswerk. Ook voor leerkrachten biedt een AI-tool zoals ChatGPT voordelen. Het verlagen van de werkdruk, bijvoorbeeld. Maar de opkomst van AI kan ook leiden tot minder kritisch nadenken en minder creativiteit. In hoeverre zijn leerlingen en leerkrachten in staat om met deze uitdagingen om te gaan?

TEKST: SANNE VAN DER MOST

BEELD: STOCK

Zowel bij jongeren als bij volwassenen valt er nu al het nodige te winnen als het gaat om kennis en vaardigheden die belangrijk zijn in de digitale wereld. Dat blijkt uit onderzoek in opdracht van Netwerk Mediawijsheid. Vier op de tien jongeren van 13 tot en met 17 jaar scoren een voldoende op het gebied van mediawijsheid. Bij volwassenen is dat aantal ongeveer gelijk. Verschillen zijn er ook. Waar volwassenen beter scoren op het bedienen van online

devices, informatie vinden en online discussiëren, zijn jongeren beter in exploreren, creëren en verbinden. Om cyberveiligheid bekommeren jongeren zich dan weer minder. Bijna 60 procent van de volwassenen denkt weleens na over internetveiligheid en cybercrime. Van de jongeren houdt slechts een derde zich daar mee bezig. Ook het nadenken over nepnieuws en desinformatie doen volwassenen actiever dan jongeren.

DIGITALE BALANS

Daarnaast vindt 40 procent van alle jongeren zichzelf door mediagebruik minder productief. Ruim de helft van de jongeren weet ook dat ze niet in staat zijn dit gedrag aan te passen als ze hierdoor in de problemen zouden komen. En een op de vijf praat daar met niemand over.

Voorzitter Jeroen Jansz van de Wetenschappelijke Raad van Netwerk Mediawijsheid, tevens hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, vindt dit zorgwekkend. 'Recente onderzoeken tonen aan dat bijna de helft van de jongeren worstelt met hun zelfbeeld als gevolg van mediagebruik. Alleen door juiste kennis en vaardigheden kan een betere digitale balans worden gevonden en dus een gezondere omgang met media.'

GRIP

De snelle opkomst van AI-tools zoals ChatGPT maakt het ontwikkelen van deze kennis en vaardigheden alleen maar belangrijker. Voor zo'n 700.000 leerlingen van 13 tot en met 17 jaar gaat de opkomst van artificial intelligence namelijk té snel, meldt Netwerk Mediawijsheid op basis van het onderzoek, waaraan ruim 800 respondenten meededen. Programmadirecteur Mary Berkhout-Nio: 'Media-

wijsheid is belangrijker dan ooit en gaat door de snelle ontwikkeling van technologieën als ChatGPT verder dan alleen digitale vaardigheden. Het gaat om grip hebben op complexe zaken die om je heen gebeuren, om bij te blijven en mee te kunnen komen.'

'Voor sommige leerlingen gaat de opkomst van artificial intelligence té snel'

WERKDrukVERLAGING

Het onderwijs zou een belangrijke rol kunnen spelen bij het bijbrengen van de nodige mediawijsheid voor leerlingen om met AI om te kunnen gaan. Dan moet er nog wel een stap gezet worden. Uit internationaal onderzoek waarover de Oxford University Press onlangs publiceerde blijkt namelijk dat leerkrachten wel overtuigd zijn van de meerwaarde van AI in het onderwijs, maar er zelf veelal geen of nog maar weinig kennis van hebben. Dat leidt tot terughoudendheid in het gebruik ervan.

Bijna 70 procent van de docenten die meededen aan het onderzoek liet weten zeker voordelen te zien in het gebruik van AI in het onderwijs. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om onderwijs meer te personaliseren en de werkdrukverlaging die AI kan opleveren voor henzelf. Tegelijkertijd zijn ze zich bewust van de nadelen en de risico's, zoals het te veel vertrouwen op AI, het risico op foute informatie en plagiaat.

Van angst naar omarming

Waar het onderwijs ChatGPT en andere vormen van AI aanvankelijk vooral vreesde, komen steeds meer scholen in de ontdekkingsfase terecht. De Vlaamse krant *De Standaard* publiceerde daar onlangs een artikel over. Als leraar Engels van de openbare Campus Fenix in Grimbergen maakt Guy van Gestel zijn examens bijna helemaal met ChatGPT. 'Als leraar kun je na al die jaren geen originele vragen blijven verzinnen', zegt hij in *De Standaard*. 'AI komt met frisse voorstellen. Wie goeie vragen stelt, kan gemakkelijk examenvragen, oefeningen en teksten genereren.'

Dicky Antoine, leraar Nederlands van Atheneum Brugge, laat leerlingen met AI spelen. 'Voor onze leerlingen schrijft ChatGPT te goed', zegt hij. 'Het valt meestal op als ze het gebruiken. Je kunt je daaraan ergeren, maar je kunt het ook inzetten om je eigen taken beter en slimmer te maken.' Zo laat hij leerlingen nu tijdens het debatteren argumenten vragen aan ChatGPT, die ze vervolgens moeten ontcrachten.

EXTRA TIJD

Hoewel een gedeelte van de leraren zich volgens het Oxford-onderzoek afvraagt of we het gebruik van AI überhaupt wel moeten toestaan in het onderwijs, is de meerderheid dus optimistisch over de rol van AI in het onderwijs zelf. AI wordt volgens de onderzoekers gezien als een mogelijke oplossing voor veel uitdagingen waar het onderwijs mee te maken heeft, zoals groeiende lerarentekorten. Volgens het onderzoek kan het toepassen van AI-tools de werkdag van leerkrachten ingrijpend veranderen. Daarbij zouden zij minder tijd kwijt zijn aan voorbereiding en evaluatie buiten de les en extra tijd overhouden voor instructie en interactie tijdens de les. Maar, zeggen de onderzoekers, hoe groot de impact van AI op het onderwijs kan zijn, zijn we pas net aan het ontdekken. ◀

Jubileumsymposium BRAINS

Welke invloed heeft AI op het onderwijs en het brein van kinderen en jongeren? Tijdens het VOS/ABB-jubileumsymposium BRAINS op 28 november in Houten werd daar uitgebreid over gesproken. AI-expert Remy Gieling nam de deelnemers in vogelvlucht mee langs de belangrijkste trends en ontwikkelingen rond kunstmatige intelligentie. Wat is AI en wat is het niet? Wat kun je ermee? Welke impact heeft het op onze

banen? Moeten we de komst van slimme AI vrezen of juist omarmen? En hoe kan je tools als ChatGPT het beste inzetten? Zijn lezing zette iedereen aan het denken over de bedrijven van de toekomst en je eigen rol in de economie van morgen.

Ook 'hersensprofessor' Erik Scherder van de VU deelde zijn gedachten over de bijdrage van AI aan het onderwijs. Welke voordelen levert het

ons op? Hoe helpt het ons in onze weg naar boven? Zijn er ook valkuilen? Want misschien levert AI in het onderwijs ons soms wel wat té veel comfort. En doen we dan eigenlijk zelf nog wel moeite?

Binnenkijken bij Kindcentrum De Kei

Het is er ruim en licht en de brede trap midden in de centrale ruimte is een ware eyecatcher. Het gebouw van Kindcentrum De Kei in Amersfoort, dat eind 2022 werd geopend, is volgens directeur Janine van der Pas een fijne plek om te leren en te werken.

TEKST EN BEELD: SANNE VAN DER MOST

Het kindcentrum in de wijk Schothorst is aangesloten bij Meerkring, stichting voor openbaar primair onderwijs in Amersfoort, en Ska kinderopvang. Een kinderdagverblijf, een speelleergroep, een buitenschoolse opvang en een openbare basisschool maken samen gebruik van het nieuwe multifunctionele gebouw. 'Precies een jaar geleden kregen we officieel de sleutel', zegt Van der Pas van de stichting Meerkring. 'Vanaf toen zaten we dus in ons spiksplinternieuwe schoolgebouw.'

Het twee verdiepingen tellende gebouw is ontworpen door architectenbureau 19 Het Atelier. Van der Pas: 'In samenspraak met opvang en onderwijs, uiteraard.'

ATELIER

De eigen inbreng is al direct in de hal van het gebouw terug te zien. Van der Pas: 'We wilden een grote centrale ruimte waar iedereen binnenkomt, met hoekjes en zitjes die uitnodigen tot samenwerken. Zo beginnen we iedere dag met een leesprogramma, waarbij kinderen uit de bovenbouw samen met groep 1 op de trap zitten te lezen achter de laptop.'

Van der Pas is ook trots op het grote, lichte atelier. 'Wij zijn een kunst- en cultuurschool, dus een mooi atelier is voor ons heel belangrijk. Verder wilden we een grote tribune-trap en een wand die open en dicht kan. Daarachter zit een podium, dat ook weer als multifunctionele speelruimte gebruikt wordt.'

HERKENBARE KLEUREN

Over de inrichting is goed nagedacht. Van der Pas: 'Wij vonden het belangrijk dat iedere bouw een eigen herkenbare kleur in het gebouw zou krijgen. Zo is de onderbouw-vleugel op de begane grond geel-oranje. De middenbouw is blauw en de bovenbouw is paars. Het creatieve deel waar het atelier zit is groen. Rustige en herkenbare kleu-

ren, dus. Het gebruik van houten latjes, deels over de kleuren heen, zorgt voor uniformiteit, levendigheid en warmte.'

'Klimaatneutraal en duurzaam, dat was een belangrijke voorwaarde voor ons'

Kindcentrum De Kei is daarnaast klimaatneutraal en duurzaam. 'Een belangrijke voorwaarde voor ons', aldus Van der Pas. 'We hebben bijvoorbeeld geen ventilatiesysteem, maar zonwering en luchtcirculatie. Op het dak liggen zonnepanelen en we hebben een sedumdak.'

Ook de akoestiek is goed geregeld. 'Dat merkten we meteen toen de leerlingen het gebouw in gebruik namen', zegt Van der Pas. 'De geluiden klinken zachter en rustiger dan in ons oude gebouw en dat zie je terug in het gedrag van de kinderen, zowel in de gangen als in de lokalen. Een prettige leer- en werkomgeving.' ◀

1

2

3

4

5

1. In een kunst- en cultuurschool is een atelier belangrijk. | 2. In Kindcentrum De Kei zijn opvang en onderwijs met elkaar geïntegreerd. | 3. De brede trap in de centrale ruimte is een ware eyecatcher. | 4. Janine van der Pas in een van de samenwerkhoekjes in de centrale ruimte | 5. Elke bouw heeft een eigen herkenbare kleur. Zo is de onderbouwvleugel geel-oranje.

Leden-service

Kennissessie aanbesteden

Onze partner Brackmann Aanbestedingsspecialist organiseert een kennissessie over aanbesteden. Deze bijeenkomst wordt gehouden op 23 januari in Woerden.

De bijeenkomst zal bestaan uit een algemeen gedeelte waarin Brackmann Aanbestedingsspecialist belangrijke informatie zal delen over (Europees) aanbesteden. Daarna zal er ruimte zijn voor de aanwezigen om vragen uit de eigen onderwijspraktijk te stellen.

De kennissessie is op dinsdag 23 januari van 13.30 tot 16.30 uur bij VOS/ABB in Woerden. Zowel leden van

VOS/ABB als niet-leden kunnen eraan deelnemen.

VOS/ABB-leden betalen voor deelname € 200 per persoon, niet-leden € 300 per persoon (beide bedragen btw-vrij).

Schoolbesturen die bij VOS/ABB zijn aangesloten, kunnen voor aanbestedingskwesties terecht bij Brackmann Aanbestedingsspecialist. Met dit kantoor zijn afspraken gemaakt over gereduceerde ledentarieven.

► U kunt zich online aanmelden.

Werving en selectie raad van toezicht

Voor een raad van toezicht zijn opvolgingsvraagstukken en werving en selectie van nieuwe leden een bijzondere uitdaging. VOS/ABB kan u hierbij ondersteunen.

In de code Goed Onderwijsbestuur staat dat intern toezicht professioneel, integer, verantwoordelijk en open moet zijn. Dat geldt natuurlijk ook voor het proces van werving en selectie. Daarom biedt VOS/ABB u graag inzicht in de verschillende fasen van dit proces. Wij leveren maatwerk. U kiest bij welke fase(n) wij kunnen adviseren of ondersteunen.

Docentenbijeenkomsten LERVO

Het Expertisecentrum LERVO organiseert in het nieuwe jaar twee docenten-bijeenkomsten om lessen en modules te maken vanuit de uitgangspunten van het landelijk curriculum levensbeschouwing en religie.

De bijeenkomsten zijn op:

- 19 januari in het Dominicanenklooster in Zwolle
- 15 maart in het Stanislashuis in Delft

Het Expertisecentrum Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet Onderwijs (LERVO) is een initiatief van onder andere VOS/ABB.

- Het programma is op beide data van 10.00 uur tot 16.00 uur. Deelname kost € 25 per persoon. Aanmelden gaat online via de website www.lervo.nl (ga naar 'Bijeenkomsten').

Personeelsadvertenties

Als uw organisatie lid is van VOS/ABB, kunt u efficiënt personeel werven via www.vosabb.nl en de wekelijkse e-mail-nieuwsbrieven. U kunt ook forse korting krijgen als u een personeelsadvertentie plaatst in de krant of in een weekblad.

Het aanbod om tegen zeer aantrekkelijke tarieven te adverteren, is ontwikkeld in samenwerking met mediabureau Godding & co. Dankzij de samenwerking met dit bureau kunt u uw personeelsadvertenties honderden tot duizenden euro's goedkoper én gemakkelijker plaatsen in landelijke en/of regionale bladen. Indien mogelijk worden vacatures automatisch ook op de online media van de uitgever geplaatst. Het behoort tevens tot de mogelijkheden om uw vacature te plaatsen op een selectie van grote online vacaturebanken, zoals de Nationale Vacaturebank en Monsterboard. Er is nog veel meer mogelijk!

- Wilt u weten welk voordeel u kunt behalen? Neem contact op met Godding & co voor een voorstel op maat: 013 518 61 58, advertenties@godding-co.nl.

Veiligheid, ook in de vakantie!

Vakanties zijn op scholen vaak een stille tijd. Zonder de gebruikelijke aanloop van leerlingen en personeel staan de panden er dan verlaten bij – en vaak onbeheerd. Dat betekent meer risico op inbraak, diefstal en vandalisme. Zelfs relatief kleine defecten, zoals een lekkende kraan of stroomuitval, kunnen in vakantietijd uitgroeien tot een onaangename verrassing bij terugkeer.

Om die risico's te minimaliseren deelt onze verzekeringspartner Aon een lijst met aandachtspunten die het veilig afsluiten van schoolgebouwen bevorderen. Want hoewel goede voorbereiding het risico op schade nooit volledig kan uitsluiten, helpt het zeker om de kans op en omvang van eventuele schades te verminderen.

De checklist bevat vaak simpele tips om de school 'vakantieklaar' te maken. Zo kan het verstandig zijn elektrische apparatuur los te koppelen en stekkers uit wandcontactdozen te trekken. Dat beperkt het brandrisico aanzienlijk. Wat dat betreft is het ook belangrijk om afvalcontainers af te sluiten (met een goed slot) en binnen te zetten. Als dat niet mo-

gelijk is, zet containers dan op minstens 10 meter van de gevel. Ook is het belangrijk om digitale devices in een goed afgesloten ruimte te bewaren.

► Alle tips staan in de uitgave *Uw school klaar voor de vakanties?* van Aon.

Energie Voor Scholen verder met ENGIE

Ons gezamenlijk inkoopcollectief Energie Voor Scholen (EVS) heeft per 1 januari aanstaande een nieuwe energieleverancier. Voor de jaren 2024 en 2025 kopen wij gas en elektriciteit in bij ENGIE.

Afgelopen april werd bekend dat de huidige energieleverancier van EVS, De Vrije Energieproducent (DVEP), op 31 december zou stoppen met het leveren van energie. Dat had te maken met grote financiële problemen als gevolg van de torenhoge energieprijzen na de inval van Rusland in Oekraïne. Ook het besluit van UGI, de Amerikaanse moedermaatschappij van DVEP, om zich uit de Europese energiemarkt terug te trekken speelde hierin mee.

Binnen het collectief hebben we alles op alles gezet om een nieuwe energieleverancier te vinden, iedereen binnenboord te houden én de financiële afwikkeling rond het stoppen van DVEP voor de deelnemers goed te regelen. De nieuwe leverancier is dus ENGIE geworden, vrijwel alle deelnemers gaan door met EVS en het is gelukt de deelnemers tientallen miljoenen euro's uit de pot van DVEP terug te gaan geven. Dat is mede te danken aan de tomeloze inzet van

Hellemans Consultancy, het bureau dat EVS voor ons uitvoert, en de stuurgroep van de profielorganisaties met daarin namens VOS/ABB Ron van der Raaij. 'Er is ook in de zomervakantie keihard doorgewerkt. Het resultaat mag er zijn en daar ben ik best trots op', aldus Van der Raaij.

Om tijdig weer voordelig in te kunnen kopen, begint Energie Voor Scholen in het nieuwe jaar met de Europese aanbesteding voor de levering van gas en elektriciteit voor de periode 2026-2030.

► Meer informatie over het grootste energiecollectief in het Nederlandse onderwijs staat op www.energievoorscholen.nl.

Veelgestelde vragen

De Onderwijsjuristen van VOS/ABB beantwoorden hier veelgestelde vragen van bestuur en management van scholen.

FUNCTIEWIJZIGING EN VOG

Moet bij een functiewijziging een nieuwe VOG worden aangevraagd?

Nee, dat is niet nodig. Alle werknemers in het onderwijs worden door de screeningsautoriteit Justis gescreend volgens hetzelfde profiel. Een VOG die specifiek is afgegeven voor het onderwijs is dus geldig voor verschillende functies. Een functiewisseling kan wel een mooi nieuw moment zijn om te controleren of de medewerker nog steeds een VOG kan overleggen. De werkgever mag dus wel opnieuw een VOG verlangen.

BEVALLINGSVERLOF

Mag een werknemster het bevallingsverlof gespreid opnemen?

Ja, dat mag voor een deel. Na de bevalling heeft een werknemer altijd recht op minimaal tien weken verlof. Zij is verplicht om hiervan zes weken aaneengesloten op te nemen na de bevalling. De rest van het bevallingsverlof mag de werknemer, in overleg met de werkgever, over een periode van dertig weken flexibel opnemen. De werknemer kan er bijvoorbeeld voor kiezen om alvast weer een of meer dagen per week te gaan werken of eerst een aantal weken weer volledig te werken en daarna de rest van het verlof flexibel op te nemen.

AANMELDING OP MEERDERE SCHOLEN

Mogen ouders hun kind bij meerdere scholen aanmelden?

Ja. Ouders kunnen hun kind bij verschillende scholen tegelijk aanmelden, zowel binnen als buiten het samenwerkingsverband. Dit kan ertoe leiden dat er meerdere scholen belast worden met de aanmeldprocedure en het onderzoek of er sprake is van een leerling die extra ondersteuning nodig heeft. Daarom is wettelijk bepaald dat ouders moeten melden of zij andere scholen om toelating hebben verzocht en zo ja, welke. Ook moeten zij aangeven welke school de voorkeur heeft. Deze voorkeurschool is dan de eerste school die belast is het met onderzoek naar de vraag of zij het kind kunnen toelaten.

Uitspraken uitgelicht

Enkele opvallende gerechtelijke uitspraken, uitgelicht door de Onderwijsjuristen.

AANSPRAKELIJKHEID SCHOOL VOOR LATE DIAGNOSE DYSLEXIE

Pas in groep 8 is ontdekt dat een leerling dyslexie heeft. De ouders stellen de basisschool aansprakelijk voor deze late diagnose. Volgens hen heeft de leerling daardoor twee jaar onderwijs moeten volgen op een particuliere school, voordat hij naar het vervolgonderwijs kon. Zij eisen bij de rechter een schadevergoeding, onder meer voor compensatie van de kosten van de particuliere school.

Uit een onderzoek in groep 5 kwam een IQ-score van 73. De school heeft na dit onderzoek logopedie voor de leerling geadviseerd. Dat advies is ook opgenomen in het ontwikkelingsperspectief, maar is niet door de ouders opgevolgd. Uiteindelijk hebben de ouders in groep 8 alsnog een logopedist geraadpleegd, die de diagnose Ernstig Enkelvoudige Dyslexie stelde.

Het oordeel

De kantonrechter oordeelt dat de school oog heeft gehad voor ondersteuning van de leerling en de nodige inspanningen heeft verricht. Als het advies van de school was opgevolgd, had een logopedist waarschijnlijk eerder kunnen constateren dat er sprake was van dyslexie. Het ligt niet voor de hand dat de school verantwoordelijk was om nader aan te dringen op het opvolgen van dit advies. De school hoeft daarom de kosten van de particuliere school niet te vergoeden.

Aan de ouders wordt wel een andere schadevergoeding toegewezen, omdat de school onterecht had aangegeven dat een interne begeleider de leerling kon helpen bij het maken van een ADIT-test in groep 7. Dat is niet rechtmatig. De ouders hebben niet ingestemd met het afnemen van deze test en kozen een alternatief. De school moet de kosten van deze test (550 euro) vergoeden.

De volledige uitspraak vindt u op de website van de Rechtspraak.

ONZORGVULDIG HANDELEN BIJ GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Een werknemer van Hogeschool Inholland voelt zich onrechtvaardig behandeld door haar werkgever, nadat die meldingen van grensoverschrijdend gedrag over haar heeft ontvangen. Ze vraagt de kantonrechter in Den Haag om de arbeidsovereenkomst te ontbinden, met uitbetaling van de transitievergoeding en een billijke vergoeding.

Na het binnenkomen van enkele niet heel concrete meldingen is de 63-jarige werknemer door haar leidinggevende aangesproken over grensoverschrijdend gedrag. Op dat moment was de werknemer ziek en gedeeltelijk aan het re-integreren. Zonder nader onderzoek legt de leidinggevende haar een verbetertraject op. Vier maanden later wordt na een vervolgesprek geconcludeerd dat er nog steeds geen verbetering is. De werknemer meldt zich vervolgens volledig ziek.

Het oordeel

De kantonrechter stelt de werknemer in het gelijk. Hij is van mening dat de school eerst nader onderzoek had moeten doen naar de meldingen en deze niet voor waar had moeten aannemen, zeker niet bij een werknemer die al 24 jaar in dienst was met alleen maar goede beoordelingen. Daarnaast gingen de meldingen deels over disfunctioneren en dat is iets waar de werkgever over moet oordelen en niet de collega's van de werknemer. De werkgever heeft verwijtbaar gehandeld en daardoor aangestuurd op een verstoorde arbeidsrelatie. Om die reden kent de kantonrechter een vergoeding toe van 155.000 euro. De hoogte van deze vergoeding heeft mede te maken met de leeftijd van de werknemer en het beperkte vooruitzicht op een nieuwe baan.

De volledige uitspraak vindt u op de website van de Rechtspraak.

Meer informatie:

De Onderwijsjuristen van VOS/ABB geven dagelijks advies en informatie aan leden. Mail naar onderwijsjuristen@vosabb.nl of bel op de ochtenden van werkdagen naar 0348 405 250 en stel uw vraag. Leden kunnen ook kijken op www.vosabb.nl/onderwijsjuristen/veelgestelde-vragen.

Een selectie uit actuele boeken en podcasts die relevant zijn voor bestuur en management in het onderwijs.

Nieuw in de media

Boek en podcast

Hallo witte scholen (gratis exemplaren!)

Na *Hallo witte mensen* heeft columnist en schrijver Anousha Nzume het boek *Hallo witte scholen* geschreven. Het gaat over racisme in het onderwijs.

Nzume stelt de vraag hoe het kan dat kinderen met een migratie-achtergrond structureel een lager schooladvies krijgen. 'In dit boek wil ik onderzoeken waarom we in onze maatschappij niet kijken naar de potentie van kinderen, en waarom we hun sociale en culturele achtergrond

niet zien als een verrijking. Want is het niet juist evident dat als je bent opgegroeid met een biculturele achtergrond, als je hebt moeten vluchten, als je niet alleen Nederlands maar ook Arabisch of Papiaments spreekt, als je ouders misschien niet NRC lezen maar jij wel, je júst een streepje voor hebt?'

In de serie *Pluimcast* van uitgeverij Pluim gaat journalist Chris Kijne in gesprek met Anousha Nzume over haar nieuwe boek.

Wij mogen vijf gratis exemplaren weggeven. Geïnteresseerd?

Mail naar: mvandenbogaerd@vosabb.nl

Auteur: Anousha Nzume ♦ Uitgeverij: Pluim ♦ 192 pagina's ♦ € 22,99

Podcast

Onderwijs en AI

Liza Peeters en Thijs Wesselink van Metis Onderwijsadvies maken regelmatig podcasts over artificial intelligence en onderwijs.

Ze begonnen een jaar geleden met een podcast over de impact van de chatbot ChatGPT van OpenAI. ICT-ondernemer Erdiñ Saçan en docent Eric Slaats van Fontys vertelden in de eerste aflevering dat zij ervan overtuigd zijn dat ChatGPT een katalysator kan zijn voor een betekenisvolle dialoog in het onderwijs. Andere podcasts gaan bijvoorbeeld over de ethische kant van AI, de manier waarop ChatGPT kan bijdragen aan adaptief onderwijs en de invloed van AI op toetsing.

De podcastserie staat op Spotify.

Boek

De anatomie van democratie (gratis exemplaren!)

Dit boek is een ode aan de democratie. Het richt zich onder anderen op leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Onderwijsadviseur Otto De Loor belicht in 47 korte hoofdstukken de kernprincipes van democratie en de verschillende componenten die bijdragen aan de effectieve werking ervan. Hij focust op vier thema's: de democratie als rechtsstaat, de wijze waarop wij ons als burgers daartoe verhouden, democratisch samenleven en ieders persoonlijk functioneren binnen een democratie.

Wij mogen vijf gratis exemplaren weggeven. Interesse? Mail naar mvandenbogaerd@vosabb.nl.

Auteur: Otto de Loor ♦ Uitgeverij: SWP ♦ 216 pagina's ♦ € 29,95

Boek

Het kindcentrum: integraal en inclusief?! (gratis exemplaren!)

In deze nieuwe uitgave kijkt onderzoeker en adviseur Frank Studulski van Sardes naar inclusief onderwijs door de bril van het integraal kindcentrum (IKC).

De auteur laat zien dat er mooie voorbeelden zijn van inclusieve IKC's, maar ook dat het nog ontbreekt aan landelijke richtlijnen. Bovendien blijken gemeenten en de jeugdzorg, die vaak bij een IKC betrokken is, nog genoeg uitdagingen te kennen. Werken aan een inclusief IKC vraagt volgens Studulski om een onvoorwaardelijke positieve attitude naar alle kinderen.

Ook hiervan mogen we vijf gratis exemplaren weggeven. Mail naar mvandenbogaerd@vosabb.nl

Auteur: Frank Studulski ♦ Uitgeverij: SWP ♦ 168 pagina's ♦ € 28,90

Aan de slag met **strategisch personeelsbeleid**

Veel scholen vinden strategisch personeelsbeleid een taai onderwerp. Waarom en hoe zou je hiermee aan de slag willen? De uitdagingen zijn legio: hoe zorg je voor voldoende mensen en wat hebben zij nodig om de leerlingen en het onderwijs voor te bereiden op de toekomst? Hoever moet of kun je gaan om collega's te behouden?

Ivo Israel van VOS/ABB komt op scholen in het hele land om HRM'ers, bestuurders en leden van raden van toezicht te adviseren. 'Ik help met het opzetten van innovatieve functiehuisen, functiebeschrijvingen en -waarderingen, beloningsvraagstukken, formatieplanning en strategisch personeelsbeleid. Dit doe ik als procesbegeleider en specialist.' Zijn drijfveer is om antwoorden te vinden op allerlei vragen. Wat is nodig voor goed (openbaar) onderwijs? Wat vraagt dit van de mensen? Welke arbeidsomstandigheden en -voorwaarden zorgen voor nieuw talent? Hoe bind je personeel? Maar ook: Hoe komt het dat goede ideeën of intenties niet altijd de gewenste effecten hebben? Hij ziet het zoeken naar antwoorden als spannende speurtochten, samen met de mensen die hij adviseert.

De meeste scholen hebben in de kern dezelfde missie

TALENTEN MAXIMAAL BENUTTEN

In die speurtochten merkt hij dat de meeste scholen in de kern dezelfde missie hebben, namelijk leerlingen en leraren in staat stellen hun talenten maximaal te benutten. 'Door dit te concretiseren, kun je strategisch personeelsbeleid maken. Dan gaat het over de context waarbinnen de school opereert, de leerlingenpopulatie, de identiteit van de school en bepaalde didactische concepten, zoals gepersonaliseerd leren.' Het doel van

strategisch personeelsbeleid is evident, benadrukt Israel: het bieden van een prettige werkomgeving, zorgen voor voldoende personeel, startende leraren behouden en loopbaanmogelijkheden bieden.

Israel stemt zijn advisering altijd af op de specifieke vraag en behoeften van de scholen. 'Recentelijk schreef ik een strategisch personeelsbeleid in nauwe samenwerking met het bestuur, de schoolleiding, de afdeling HRM en de medezeggenschapsraad van een grote school voor voortgezet onderwijs in Noord-Holland. Vooral de rol van de MR-leden vond ik verrassend. Hun perspectief leverde voor mij een unieke inkijk in de school. Het is interessant om al die verschillende ideeën te horen en samen te vatten in een consistent verhaal. Ik haak aan op het beleid en de goede ideeën die er al zijn, vul die aan en vat alles samen tot een beleidsstuk. Voor inspiratiemateriaal hoef je niet lang te zoeken, want er zijn veel goede voorbeelden van andere scholen. Soms is er al een eerste stap gezet naar strategisch personeelsbeleid. Dan formuleer ik een plan van aanpak om het verder uit te werken. Voor de een ligt het accent op een functiehuis met loopbaanpaden, voor de ander meer op beloningsbeleid of samenwerking in de regio.' ◀

~~~~~
Aan de slag met strategisch personeelsbeleid? Neem contact op met Ivo Israel van VOS/ABB: 06 229 396 53, hrrm@vosabb.nl.

Vacatures effectief onder de aandacht

exclusief voor leden van VOS/ABB

Via VOS/ABB bereikt u de kandidaten die u zoekt:

- ▶ BESTUURDERS
- ▶ TOEZICHTHOUDERS
- ▶ DIRECTEUREN
- ▶ STAFMEDEWERKERS

Totaalaanbod voor uw arbeidsmarktcommunicatie

- Media-advies
- Wervende teksten
- Vormgeving advertenties
- Social media-banners

Adverteren in de krant? VOS/ABB-leden krijgen forse korting!
Meer informatie: www.vosabb.nl/vacatures-openbaar-onderwijs

**G
OD
DING**
STORYTELLING & TRAINING

 VOS ABB
versterkt en verdiept